Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 3 МАРТ, 1981 ШУ. ● № 27 (6317). ● Мах 2 кепиг.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXVI СЪЕЗД

«1981—1985 ШЕРАШКА А 1990 ШЕРАГА КХАЧЧАЦА А СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА КЕРТТЕРЧА ЛОСТАМИЙ» ПРОЕКТАХ

Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо бань

С О Ц А М

1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттерча лостамех СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. А. Тихонова яьча докладага ла а дийгIа йийца а йийца Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо соцам бу:

1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттера лостамаш чIоагIде.

СССР Министрий Совето керттерча лостамашка хьежжа оттайойла 1981—1985 шерашка СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Паччахьалкхен план, пятилетка шерашта йийкъа а йийкъа СССР министерствашка, ведомствашка, союзни республикашка тIолла, хIаьта 1981 шера октябре СССР Лакхехьарча Советага ювца дIа чу а лойла.

ЦхьайтталагIа пхе шера план оттаеш КПСС XXVI съезде, союзни республикий компартей съездашка, краевой, областной партийни конференцешка, районашка, городашка, округашка партийни комитетий актива собранешкеи пленумашкеи, къахьегача коллективашка, кепайоазон тIа, хIаьта ииштта болхлой, колхозхой, специалистий, Iилмахой письмош тIа енна предложенеш къоастае.

КПСС XXVI съездо лерхI, кердача пятилетке мохк экономически социальнии дегIабоалабара шерра программа кхоачашъяр ерригача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацей лоархIамегIа дола боахама - политически декхар хилар. Съезд тешаш я халкъа боахама дерригача доакъой къахьегамхоша Ленински парте кулгал а деш коммунизм хьалъяра декхараш толаме кхоачашдара кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржаергхиларах, шоай творчески низаш, знанеш, опыт тIадохийтаргхиларах.

КПСС XXVI СЪЕЗДАГА КЪАХЬЕГАМХОША ДАХКИЙТАЧА ПИСЬМОЕХИ ЗАЯВЛЕНЕЕХИ, КОММУНИСТИЙ АПЕЛЛЯЦЕХ

Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо бань

С О Ц А М

1. КПСС XXVI съездага къахьегамхоша дахкийтача письмойи заявленейи, коммунистий апелляцей дикка доккхача даькъага съезда Секретариат хьежа а, царех де доагIар даь а хиларах бола хоам тIаэца.

2. КПСС Центральни Комитета тIадилла съездага къахьегамхоша дахкийтача письмошкеи, заявленешкеи, коммунистий апелляцешка хьожилга чакхдаккха, царех йоагIийоагIа решенеш тIаэца.

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

27 феврале КПСС XXVI съезда сайрийнарча заседание председателал деш вар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь новкъост М. С. ГОРБАЧЕВ.

«1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттера лостамаш» яха доклад дIахо йийцар. Пренешка къамаьлаш дир новкъосташа: Л. И. ТИХОМИРОВАС — Калинински производственни трикотажни объединене директора, Б. А. АЩИМОВА — Казахски ССР Министрий Совета председатела, А. П. ОСОКИНА — Оренбургски областа КПСС Сорочински райкома хьалхарча секретара, А. И. ШИБЛЕВА — ВЦСПС председатела.

Съездо хержар «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проектана дьтоадараши тIатохараши къоастадара а цу деша хьакъехьа соцама проект кийчъяра а Комисси.

Делегаташен хьалхашен тIоараш а деттаи зале чубеал советски кагирхоша бахкийтараши къона ленинцаши. Фанфараш ек. Комсомольцашен пионерашен Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездага дег тIара моаршал а делар, КПСС ЦК Генеральни секретарега новкъост Л. И. Брежневга Ленински комсомола рапорт дIа а делар.

Съездага моаршал делар делегаташея хьальхашен боккхача безамца тIайийцача новкъосташа: ХАРИЛАОС ФЛОРАКИСА — Греце Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, АБДАЛЛА аль-АХМАРА — Сире Iарбий социалистически возрождене Парте Генеральни секретара заместителя, ААРНЕ СААРИНЕНА — Финлянде Коммунистически парте Председателе, МАРСЕЛИНУ душ САНТУША — ЦК Массазарча политически комитета члена, ФРЕЛИМО парте Центральни Комитета секретара.

* * *

28 феврале Москве, съездий Кремлевски Дворец ший болх дIахо бир Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо.

Iуйрийнарча заседание председателал деш вар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС Ленинградски обкома хьалхара секретарь новкъост Г. В. РОМАНОВ.

ДIахо йийцар «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттерча лостамех» СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. А. Тихонова яь доклад. Пренешка къамаьлаш дир новкъосташа: В. К. ГУСЕВА — КПСС Саратовски обкома хьалхарча секретара, С. А. ОРУДЖЕВА — СССР газови промышленноста министра, Л. И. ДЬЯЧКОВАС — Белгородски областа Ракитянски районни больница лоро, В. К. МЕСЯЦА — СССР юрта боахама министра.

Съездага моаршал делар делегаташен хьальхашен боккхача безамца тIайийцача новкъосташа: МОХАМЕД САИД МАЗУЗЕ — Алжира къаман кортамукъален Фронта парте Политбюро члена, РОДНЕЙ АРИСМЕНДЕ — Уругвая Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретара, ГОРДОН МАКЛЕНАНА — Великобритане Коммунистически парте Генеральни секретара, ПЕН СОВАНА — Кампуче Халкъа Республика Халкъа - Революционни совета Председатела заместителя, ХАЛЕД БАГДАША — Сирийски Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, КАРЛОС НУНЬЕС ТЕЛЬЕСА — Никарагуа къаман кортамукъален Сандинистски фронта Къаман кулгалдара члена, Никарагуа Республика Паччахьалкхен совета Председатела.

2 марта Москве, съездий Кремлевски Дворец ший болх дIахо бир Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо.

Iуйрийнарча заседание председателал деш вар КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр новкъост Д. Ф. УСТИНОВ.

ДIахо йийцар «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттерча лостамех» СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. А. Тихонова яь доклад. Пренешка къамаьлаш дир новкъосташа: Н. Г. ПАВЛОВСКЕ — СССР машиннаькъий министра, А. П. ФИЛАТОВА — КПСС Новосибирски обкома хьалхарча секретара.

Съездо берригаш раьза а болаш чIоагIдир «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттера лостамаш. Цу дешах болча соцама проект Комиссе тIадиллара юкъейоалайир новкъоста Г. В. РОМАНОВА — КПСС Ленинградски обкома хьалхарча секретара.

Съездо тIайийцар «КПСС XXVI съездага къахьегамхоша дахкийтача письмоехи, заявленеехи, коммунистий апелляцехи бола соцам.

Съездага моаршал делар делегаташен хьальхашен боккхача безамца тIайийцача новкъосташа: ХИЛЬБЕРТО ВИЕЙРА — Колумбийски Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, МЕИР ВИЛЬНЕРА — Израила Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, АТОС ФАВА — Аргентина Коммунистически парте Генеральни секретара, ПЬЕР НЗЕ — Конголезски Къахьегама парте Центральни Комитета Политбюро члено, парте ЦК арахьарча бувзамий отдела заведующе, Конго Халкъа Республика кхача мехкашцарча гIулакхий министра.

* * *

Сайрийнарча заседание съезд йолаелар ден повестка шоа дийн — парте центральни органаш харжар — дуъца.

КПСС XXVI съезда сийна керда инициатива дIайолаяьрех ба В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоакхача завода АВТ-2 яхача установка технологаш. Коммунистий форума дина совгIат а кийчдеш, 22-чен 23-чен феврале хьинаре коммунистически къахьегама денош де лаьрхIар цар. Цу денношка установка коллективо ара мел хеца продукци хьаяьй кхоаьча энергоресурсаш чотагIа, хIаьта установка технологаша шоаш мел даьнкха алапи дунеи машара фонда юкъехьоргда.

Парте аргIанарча съезда сийна тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а дь, планагIа лаьрхIачул совгIа технологаша арахийцай эзараш тоннаш мехкдаьтта продукци.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай вокхагIволча оператора Бурлаенко Иван Мироновича кулгалдеча смена коллективо. Цига белгалъяьнна дика къахьегаш я оператора гIоагIа Обрывченко Елена. Массаза а установка технологически режим нийса лелаю цо. Цудухьа установка технологаша чIоагIа лоархIаш сий деша я Елена.

Белгалдаккха дезаш да установка коллективо ара мел хецаш йола продукци дикеи тIехднием мара ца хилар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) смена вокхагIвола оператор И. Бурлаенкои оператора гIоагIа Е. Обрывченкои.

С. ХУГАЕВА сурт.

Дег тIара къоабалъю

Толамца чакхдаьккхар тха Шалински района «Московский» совхоза шурий ферма коллективо иттлагIча пятилетка тIеххьара шу. Района фермашта юкъе хьаржача яхье «Южный» совхоза коллектив мара хьалхаялийтанзар цо.

Дика дIадоладаьд цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу а. Паччахьалкхенга шура йоалара хьалхарча квартала план КПСС XXVI съезд хьаоллача дийнахьа яьннка дош деннадар оаха. Лаьрхlар толамца кхоачаш а дир. Укх шера кхаь бетта планагIа кхо бIаь центнер яла езача метте, 22 февраль хьатIанхоачаш 360 центнер шура дIаелар Даьхенна.

Доярчашта юкъе хьалха я Бачаева Iалет. ХIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 807 килограмм шура яьккхай цо хIанале. Цул дуккагIа шура яьккха доярка яц районе а.

ХIара кхоабача Iаттагара 783 килограмм шура яьккхай яхье шоллагIча моттиге йолча Гайсумова Яхас. Хьаьнала къахьег скотникаша Хасиев Даудa, Гайсумов Даудa.

Мукъа йолча хана ферма цIеча уголоке гул а луш хIана болх беш йолча съезда материалаш Iомаю тха коллективо. Даьхе экономически социальнии дегIайоаланра, советски наькха хьал-торо тоаяра, дунен дерригача халкъашта юкъера машар чIоагIбара партеи правительстваси хадданза йоакхо елар хьоких съезде Л. И. Брежнева яьча доклада. Из дег тIара къоабалъеш тIа а яйца, къахьегама оасарле кхы а лакхъяь къахьегаш ба хIана тха хьайбаш леладераш.

А. АБУБАКАРОВ,
Шалински района «Московский» совхоза ферма заведующи.

Лакха хьувкъам кхебара

«Набережный» яха совхоза геттара хьона боахам ба. Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера цу боахама хьажкIаш лелаераша доккхий социалистически декхараш тIайийцад: цхьан 35 центнер йолаш хIара гектара тIара 38 центнер фуьльъяла хьажкIаш чуэца.

Кердача индустриальни методагIа дIае лерхI укххаза хьажкIаш. Цар дIалоацаргъя 300 гектар.

Из бехктоккхаме дола гIулакх дикка чакхдаккхара къаьстта теркам тIа а бахийта тоаю юртбоахама техника. Укх денношка из иншта тоаю хьожаш комисси хиннай.

Лакха хьувкъам кхебара лоархIаме да кхашке минеральни а органически а удобренеш тувсилга а. БоагIача боарамга кхоачийташ хIанз уж тувсаш боахк совхоза хьажкIаш лелаераш.

Укхаза хьинаре къахьегаш ба механизатораш Шутаев гIар Илмани Муслуи. Дукха ха я цар кхашка болх бу. Дика кхетаду цар хургбола хьувкъам шоаш беча балхах тийша болга. КПСС съезда хьалхарча хахте а этта, лакха хьонхамаш доахаш къахьийгар цар.

Совхоза хьажкIаш лелаераша Iилман ларда тIа чакхбоах болх. ХIара гектара тIа 5 центнер фосфор, 4 центнер селитр, 1 центнер кали тосс. Уж мах бола удобренеш ший хаинахьа Iалашйир боахама.

Кердача индустриальни методагIа лакха хьувкъам кхебара чIоагIа лоархIаме да дика фу кийчделга. Цу гIулакха мел эша фу Iалашдаьд, царца 5 тонн болгарски хьажкIаш а йолаш. Уж тоъаргъя 200 гектара тIа дIае, 100 гектара тIа дIаюргъя ВИР-42 яха сортах яраш а.

ХьажкIаш дIаелехьа 30—40 ди хьалха кхашка дIатоссаргъя гербицид. Цу гIулакха кийчъя латт ЭЛД-10 яха агрегат, кхыйола техника.

А. ХАЖМУРАДОВ,
«Путь коммунизма» яхача Надтеречни районни газета корреспондент.

ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАГIА
СЪЕЗДА ДНЕВНИК

27 феврале сайрийнарча заседане председателал деш хиннача КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара нов. **М. С. Горбачева** къамаьл де дош делар Калинински производственни трикотажни объединене директора нов. **Л. М. Тихомировая**. Боахама механизми производствана доал делген эргадаьккха тоадарах хьакулаш йола, отрасль дIахо дегIайоалаяра даькъе йолаш йола Iалаьмате йоккхий резерваш шоай предприяте гIулакхашца хьакьеккхар трикотажница. Объединена вIашагIйолларо торо хилийтар специалистий низаш балха цхьатара тIадерзаде, цаI йола технически политика чакхъяккха, фабрикашта специализаци ен техникаца эргаяьха уж кийчъен. Цо торо хилийтар болх беш бола нах кIеэиг а беш продукце боврам шоаза совгIа яйбе, къахьегама оасарле дикка лакхъе. Коллективо даьхача толамашта юкъе доккха дакъа дIалоац объединене коммунистий къахьегамо.

Республика дегIайоалаяра планаш ювцаш, Казахски ССР Министрий Совета председатела нов. **Б. А. Ашимова** аьлар, промышленни продукци арахецилта 22 — 25 процент лакхде лаьрхIад. Кхы а чIоагIагIа лакхлургба Казахстана лоархIам доагора-энергетически база чIоагIъяра, Iаьржен сийрда бесаш долен металлурги, юртбоахама машиностроени, химически мехкдаьттахимически, яйга, ехачан промышленность дегIайоалаяра даькъе. Республика хьалха санна Советски Союза йоккха алатен хьай-вола, Ленина гIулакх дIахо баш леладарен база хургъя.

Парте райкомо, белгалдаьккхар Оренбургски областа КПСС Сорочински райкома хьалхарча секретара нов. **А. П. Осокинас**, хадданза теркам тIабохийт дерригача боахамашка производство вIаштIехьъяккхара дикагIйола опыт, хьалхалатта къахьегама методаш хьинарегIа балха юкъейоалалийтара.

Советски профсоюзаша, аьлар ВЦСПС председатела нов. **А. И. Шибаева**, цхьатерра а йиза а къоабалъю КПСС ЦК Отчетни доклада тIара выводаши предложенеши, экономически стратеги, халкъа вахара хьал дIахо тоадара бола парте ленински никъ. Цар массане а хьалхоац де лерхIачунга кхача гIерташ йола парте Центральни Комитета, гIоралънна хьош вола новкъост Л. И. Брежнев керте латташ йолча цуй Политбюро лерригIа лелаю чурея арахьарен политика.

Цул тIехьагIа делегаташа берригаш раьза а болаш кержар «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттерча лостамех» Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездага йолча КПСС ЦК проектана долча тоадарашкеи тIатохарашкея хьажара а цу деша хьакъехьарча съезда соцама проект кийчъяра а йола комисси.

Съезда делегаташкея хьальхашкен моаршал дала бахкаб советски кагирхой къилаш.

Съездага моаршал луш къамаьлаш дир гулбеннараша безаме тIайийцача Греце Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара нов. **Х. Флоракиса**, Сире арабски социалистически возрождене Парте Генеральни секретара заместитела нов. **Абдалла аль-Ахмара**, Финлянде Коммунистически парте Председатела нов. **А. Сааринено**, ФРЕЛИМО парте ЦК (Мозамбик) секретара Массазарча политически комитета члена нов. **М. душ Сантуши**.

28 феврале Iуйрийнарча заседане председателал деш хилар КПСС ЦК Политбюро член, КПСС Ленинградски обкома хьалхара секретарь нов. **Г. В. Романов**.

СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Керттерча лостамий проектах лаьца къамаьлаш дир КПСС Саратовски обкома хьалхарча секретара нов. **В. К. Гусева**, СССР газови промышленноста министра нов. **С. А. Оруджева**, Белгородски областа Ракитянски районни больница лоро нов. **Л. И. Дьячкова**, СССР юрта боахама министра нов. **В. К. Месяца**.

Съездага моаршал луш къамаьлаш дир гулбеннараша боккхача безамца тIайийцача Алжира къам мукъадаккхара фронта парте Политбюро члена нов. **М. С. Мазузе**, Уругвая Коммунистически парте Хьалхарча секретара нов. **Р. Арисменде**, Великобритане Коммунистически парте Генеральни секретара нов. **Г. Макленнана**, Кампуче Халкъа Республика Халкъа - революционни совета Председатела заместитела нов. **Пен Совано**, Сирийски Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара нов. **Х. Багдаше**, Никарагуа къам мукъадаккхаре Сандинистски фронта къаман кулгалхой члена, Никарагуа республика Паччахьалкхен совета Председатела нов. **К. Нуньеса**.

2 марта Iуйрийнарча заседане председателал деш хилар КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр нов. **Д. Ф. Устинов**.

Керттерча лостамий проект ювцаш къамаьлаш дир машиннаькъий министра нов. **Н. Г. Павловске**, КПСС Новосибирски обкома хьалхарча секретара нов. **А. П. Филатова**.

Председателал дечо хоам бир 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра хьакъехьарча докладах йолча пренешка 14 делегато къамаьл даьд, аьнна.

Делегаташа пренеш соцаяра хьакъехьа предложени тIаэн.

Предложени лу «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра керттерча лостамех» йолча КПСС ЦК проекта Советски Союза Коммунистически парте XXVI-ча съезда соцам тIаэца, аьнна.

Соцама проект Iоеш КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС Ленинградски обкома хьалхарча секретара нов. **Г. В. Романова**.

Делегаташа берригаш раьза а болаш тIаэц соцам. 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальнии дегIайоалаяра Керттера лостамаш чIоагIдаьд.

Председателал дечо нов. **Д. Ф. Устинова** Iоеш КПСС XXVI-ча съезда цIерегIа дахкийтача къахьегамхой письмой, заявленей, коммунистий апелляцей хьакъехьарча съезда соцама проект.

Делегаташа берригаш раьза а болаш тIаэц из соцам.

Съездега моаршал луш къамаьлаш ду гулбеннараша боккхача безамца тIайийцача Колумбийски Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара нов. **Х. Виейра**, Израила Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара нов. **М. Вильнера**, Аргентина Коммунистически парте Генеральни секретара нов. **А. Фава**, Конголезски Къахьегама парте ЦК Политбюро члено, парте ЦК арахьарча бувзамий отдела заведующе, Конго Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра нов. **П. Нзе**.

Сайрийнарча заседане съезд йолаелар ден порядка аргIанара дош дуъца — парте центральни органаш харжа.

3 марта КПСС XXVI-гIа съезд дIахо болх беш хургья.

(ТАСС).

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ XXVI СЪЕЗД

1981—1985 ШЕРАШКА А 1990 ШЕРАГА КХАЧЧАЛЦА А СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГӀАЙОАЛАЯРА КЕРТТЕРА ЛОСТАМАШ

1981 шера 27 феврале СССР Министрий Совета Председателя новкъоста Н. А. ТИХОНОВА яь доклад

Новкъостий делегаташ!

Берригаш а творчески уйлаш йолаш, корта бола гӀулакхаш долаш, кхотабенна болча хьалашка бу бозх Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо. Съезда делегаташа, вай парте, дерригача советски халкъо боккхача исторически лоархӀаме документ санна тӀаийцар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева яь Центральни Комитета Отчетни доклад. (ДӀаьхдаь тӀоараш тох).

Ӏалаьмате дика дашхар Леонид Ильича мехка экономически низи цун кхерамален чӀоагӀъяра, советски наьха вахар тоадара, машар хилийтарах чӀоагӀбарах Центральни Комитето чакхдоаха дукхача оагӀорахьара гӀулакхаш, партен хьалкъои бу Ӏалаьмате йоккхен чоалхамен болх.

Отчетни доклад марксистско-ленински хьехам дегӀабоалабараш бӀаьхий бараш юкъехьош дола доккха творчески дакъа да, дегӀаенача социализма юкъагӀара парте генеральни никъ Ӏилман ларда тӀа бакъбаь хьаоттабар да. Цо къьгта хьахьокх Ленина хьальча коммунистий парте ше хетаь дола сийлахь-доккхий лерхӀараш башха-дика идеалаши. (ТӀоараш тох).

Докладо чулаьцад вай парте хьакъали мехка ихелашта хьалхара боккха бехктохками. 17-миллионни коммунистий эскара, берригача советски наькъа массане а цхьатарра бола лоӀам. ДӀахорча гӀулакхашта дола нулгал а лаьрхӀа массава раьза а волаш съездо къоабалъьйча по партин халкъи оарцагӀдоаккх кердa декхараш кхоачашдара, дог уроаттадеш йола перспективаш хьесап коммунистически кхоллам лара. (ТӀоараш тох).

Вай парте чурен дунен халкъашта юкъерси никъ хаьаца биста, вахаро баькъбаь ба. Иназача бокъонагӀа ала йиш я вайта, новкъостий: кхы шийла ниӀсагӀа пхьаьнха боаца никъ, ленински никъ ба из! (ТӀоараш тох).

Из никъ нийчбечен чакхбоаккхачен гӀордаьнна доккха дакъа лоац Леонид Ильич Брежнева. Вай низ бола Даьхе бӀубенна дӀахьалхащхаха — коммунизмага югаш вола хьаькъален техкан кулгало лоархӀ Леонид Ильичах партен хьалкъои! (ДӀаьхдаь тӀоараш тох).

ХӀара пятилетке доккхагӀен чоалханегӀен хул вай декхараш. Цунна тешал ду XXVI-гӀа съезд тӀаийцита парте Центральни Комитето хьачуеннача 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегӀайоалаяра кеттерча лостамий проекто.

Из нийчъяй КПСС XXIV-чеи XXV-чеи съездий, ЦК Пленумий решенешка хьежна.

Керттерча лостамашка вӀашагӀтехай СССР-е коммунизм хьалъяра практика, тержалъяьй кхыча социалистически мехкий опыт, иттлагӀча пятилетка итогаш ьйй, белгалдаьд йердача пхе шера а 1990 шерагга кхаччалца а экономически социальни дегӀахара декхараш, уж кхоачашдара чакхдоахаргдолча гӀулакхий система кийчъьй.

Советски сага вахара, социалистически Даймохи дӀахо тоабарен цун низ чӀоагӀбарен йоакхо еш я проект. Цу гӀулакха тӀадерзадаь да материальни производство дегӀайоалаяра, цун эффективность лакхъяра, Ӏилман техникан прогресс, арахьара экономически бувзамаш яӀоаргдар, халкъа боахама деш дола доал эргадаьккха тоадар.

Проект чӀоагӀъ хьашт долаши уйла тӀаяхийтан кепайоалсе тӀа, къахьегама коллективашка, партийни собраненешкеи конференцешкеи, союзни республикай Компартей съездашка юкъаро къаьгта хьахьекхар социалистически демократе, партен халкъен йохаргйоацача цхьоагӀон вахара низ.

Дерригача халкъо дувцача хана из лоархӀаме документ дӀаьхий деш йола лоархӀаме предложенеш тийнай, тӀа тохараши тоадараши даьд.

Керттерча лостамий проект шерра йийцар доазол дехьа. ДоттагӀашта гу цунах реальни социализма идеяши практикен котъювлаш хилар бакъдеш дола кхы цхьаьнкха а доккха тешал. Воай къахьегама коталонаша вай гӀаддигар вайца цхьаьна декъ пар, советски наха керда толамаш дахар дег тӀара лов царна. (ТӀоараш тох).

Белгалдоалаш хӀема да, реалистически уйлаш йолаш болча малхбузехьарча политически деловой гӀозарий дукхача викалаша а вай планаш машара лостам болаш, партии советски халкъи даим лаьттан тӀарча чӀоагӀача машарга кхача гӀертилга белгалдоахаш хилар.

ХӀьата моастагӀаша советски экономикана тӀаккхьачча цхьа фунехьдаьча «кризиса» хьакъехьа дувцача меттаӀьлеех, боахам лелабара социалистически системала еча Ӏоттарех лаьца аьдча, уж харцъю вахаро ше.

Капиталистически обществе ира социальни вӀашдухьалеш, хьабе болх боаца нах бобаш лаьттача, кризисни спадаши, тӀа-тӀа сихлаь герзаш хьалеш лаьттача мотте, социалистически обществе социально-политически идейни цхьоагӀо я, къахьегача наьха йоакхо ю, боахама доал дара социалистически система, планови экономика совленаш я, сихлаь герзаш хьаделта юхатохара тӀерзаь политика лелаю.

Социалистически капиталистически шин дунен цу вӀашдухьалене халкъа боахам бӀубенна дегӀаахар, халкъа хьал-тороп культурен тоалар, марксистско-ленински идеяш бакъхилар, социальни нийсхо, йоккха гуманизм, бокъонна йола демократизм, долла хӀама сага духьа, сага ираза духьа яхаш девиз в йолаш дола вай социалистически вахара хьисап социализмага да. Социализмага я кховне! (ТӀоараш тох).

I. ИттлагӀча пятилетке экономика дегӀаяри халкъа хьал-торо лакхъялари

Новкъостий!

ИттлагӀча пятилетка шерашка мохк экономически социальни дегӀахувлара лостам бокъонца КПСС XXIV-чеи XXV-чеи съездашка нийчбаьча паькъага хьежна хиннад. Из практически чакхдахара ларда тӀа массе оагӀорахьара дегӀаихай советски обществa вахара еррига сферашн оагӀоши.

Лакхъеннай халкъа хьалторо. ЙоккхагӀа хиннай мехка производственни Ӏилма-техиически потенциал. Кхы а дукхагӀа чӀоагӀъеннай халкъа социально-политически идейни цхьоагӀо, чӀоагӀъеннай болхлой класса, ахархой, интеллигенце союз, дерригача къамий народностийи покаргдоаца доттагӀал, кӀоаргьеннай социалистически демократи.

ДегӀаенача социализма обществана карагӀдийнна сийлахь-доккхий хӀамаш СССР кердача Конституце тӀа дӀачӀоагӀдаьд.

Шер а деннад, дӀаьхегӀа а хиннад вежарашха долча социалистически мехкашца цхьана леладу гӀулакхаш.

Ӏалаьмате доккха да дунен халкъашта юкъера Советски пачхьалкхен сий, чӀоагӀа а дуне дегӀаахара цо еш йола вӀаши.

Дег тӀара раьза а хинна ала мегаргда: иттлагӀа пятилетка — из вай партенех халкъан доккхий хӀамаш карагӀдийнна пятилетка я! Керда тӀа бахкхаб коммунизм хьалъяра наькъагӀа! ХӀаьта цунах, новкъостий, доккхал де вай бокъо а я! (ТӀоараш тох).

Мохк дегӀабар хьахьоккхаш дола хьадда хьонхамаш дувца долалуш, эггара хьалха белгалдаккха доагӀа, дӀаяхача пятилетке экономика масштабаш дикка йоккхагӀа хинна, производство чӀоагӀа айенна хилар. ИйслагӀча пятилеткапа нийсбача къаман доход 400 миллиард сом дукхагӀа хиннай, промышленни продукци — 717 миллиард сом.

СихагӀча темпашца дегӀаихай химически мехкдаьттахимически промышленность, электроника, автоматизаце средстваӀн управлене системайн производство, приборостроени, автомобилестроени. ДукхагӀа арахийцай хӀанзарчун тайпара йола оборудовани.

Болх бе йолаллийтай 588 миллиард сома махьа керттера фондаш. Хьалъяьй 1200 совгӀа йоккхай промышленни предприятеш.

ДӀахо дегӀаенай доагора-энергетически комплекс. Дикка бийдаза базен хӀанзарчун тайпара йола машиностроении йолаш долча вай дикка гӀа бахкхаб атомни энергетика дегӀайоалаяра даьгъе. ДӀахо вӀашагӀйоллаш хьаенай хӀанз 220 миллион совгӀа саг вака территори чулоацаш йола СССР Цӏа йола энергетически система. ВӀашагӀъеллай мехка газ тела на! йола система — укх тӀеххьарча шин пятилетке 64 эзар километр е 2-зза йӀаьхъеннай магистральни газопроводаш.

XXV съезда трибунера Леонида Ильича чӀоагӀа хозахеташ дийнар Малхбузен СибарегӀен бирсача хьалашка къахьегама деналера гӀулакх карагӀдаьннача — мехка доагора-энергетически йоккха база хьаьчен караерзаьчен башха-дикача нахах. Парте бальча лакхача махьо дегаш уроаттадаь болча сибирхаиша XXV-чеи XXVI-чеи съездашта юкъерча хана цхьа ца совгӀа дукхагӀа даьккхад мехкадьтта (газови конденсат а йолаш), 4,3-зза дукхагӀа лакхай газ. Из да цхьаьнха Даьхен духьа даь деналe гӀулакх, XXVI съезда кийчдаь доагӀаш дола совгӀат! (ТӀоараш тох).

ИттлагӀча пятилетке йоккхий мероприятеш чакхъяьхай юрта боахам дӀахо айбара. Из дакъа дегӀадоаладарга дӀадахийтадар 170 миллиард совгӀа сом. Юртбоахама машинашцеи минеральни удобренешцеи юрт йиззагӀа Ӏалашъе яьнай вай промышленность. ДӀахо дегӀадаьхад юрта гӀишлош хьаъер, мелиораци зии боахами, хьайбай боахамаи доакъараш кийчдарен лаьрхӀа машинаш хьъер, микробиологически промышленность санна дола специализированни доакъош.

Юрта боахама материальни база чӀоагӀъяро, лоархӀаме социально-экономически гӀулакхаш чакхдахаро дика лард йолл юртбоахама производство дӀахо айяра.

Пхе шерах кхаь шера аьттув боаца хаоттама хьалаш хинна доллашехьа а, шера юкъера лаьрхӀача яьккха юрта боахама продукци 9 процент дукхагӀа хиннай. Шера юкъера лаьрхӀача даьккха ялат дукхьашха 205 миллион тоннага а кхаьча. ИйслагӀча пятилетница нийсдича 23 миллион тонн совгӀа дукхагӀа хиннад. Шера юкъера лаьрхӀача баьккха боамби 1 миллион тонн совгӀа дукхагӀа хиннаб. 1980 шера 10 миллион тонн хӀака гулбаьбац аьнна гулбаьб боамби. ДукхагӀа лахе баьнлаб юртбоахама продукце кхыдола тайпаш а.

Парте леррагӀа чакхбаькаб халкъа вахара материальни культурни боарам айбара тӀаберзабеь никъ. ДукхагӀа хиннай бахача наьха хӀара сага сих тӀайоагӀа реальни доходаш. Пятилетка чакхйоалаш бахача нахах ахаш гаргга берий реальни доходаш цхьан дезалхочое лаьрхӀача бетта 100 сом совгӀа хиннай. 1970 шера назал доход йолаш бахача нахах 18 процент мара ца хинначa метте.

Волхлойи гӀуллакхерча нахен юкъера алапи 16 процент гаргген обществени боахамгара колхозхошта къатӀаена доходаш 26 проценти лакхъеннай. Къахьегамах мах дукхагӀа тел Ӏаьржен сийоза бесаш долен металлурги, кӀорен текстильни промышленность, гӀишлошъер, юрта боахам, машинаькъа транспорт санна долча лоархӀамеча доакъошкарча болхлой къастъаьстача, категорешта, чакхдаьккхад халкъа боахама производственни доакъа доакъой болхлой ставнаш окладаши лакхъелга.

Шеррача боараме хьалдеш хиннад чуӀе цӀенош. ИттлагӀча пятилетке 50 миллион совгӀа саго тоадаьд шоай чуӀеча моттигий хьалаш.

Обществени фондий чотагӀа ахча дукхагӀа дӀаухийт образованега, унахцӀено дограрга, къахьегама ветеранаш материально Ӏалашбарга, кхыча социальни мероприятешка. Тоадаьд колхозхой, халкъа боахама пхьадолча доакъой болхлой, инвалидаш пенсешца Ӏалашбелга. Кхы тӀа а дукха дьтоташ отталь Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа дакъа лоацаш хиннарашта. Цу дерригача хӀамаша хьахьокх, къахьегамен тӀемен гӀулакх деш бола нах вайнига сий деш, массане а лоархӀаш, Коммунистически партен Советски пачхьалкхенов даим йоакхо еш болга!

Вайна карагӀа мел дийнна хӀамаш — хӀара деннарча вахара гӀулакхашка белгтала исторически гӀулакхаш кхоачашдеш, прогресса кердача лагӀа тӀа боахаш мохк айбеча халкъо Ӏалаьмате чӀоагӀа къахьегарах, вежарашха йолча еррига республикай къахьегамхоша хьинар ца кхоадеш шоай низаш оарцагӀдахарах хьахиннар!

Цудухьа вай, коммунисташа, чӀоагӀа доккхал ду вошйтурпалча болхлой классах, сийлахьча колхозни ахархоех, талант йолча халкъа интеллигенцех! (ТӀоараш тох).

Вай доккхал ду Ленина парте гӀулакх, коммунизма гӀулакх вайнига дерригача халкъа гӀулакх а хиша дӀаэтта хиларах! Из ба вай низаши эшаргдоацийлен духхьала хьаст! Ленински парте кулгалца коммунистически кхоллами наькъагӀа бӀубенна дода советски халкъ! (ТӀоараш тох),

ИттлагӀча пятилетке даьрий бе боаттӀача тайпара мах беш, партена бӀаргагу халонаш а кхоачамбоацараш а. Деш дола къамаьл эггара хьалха къахьегама овсарле лакхъяра, халкъа боахама къамет-къаьста доакъош сихагӀа дегӀадоаладара деккар лийрххӀача тайпара кхоачашде, капитальни вложенеш кагдараш а деш дӀа-юха йийкъа лоаттаелга дӀадаккха вӀашгӀехьдаьнна ца хиларах да. Дас санна массаза а вайбальбац ресурсех пайда. Цу хьакъехьа чӀоагӀа ира дийцар КПСС ЦК Отчетни доклада тӀа, съезда делегаташа къамаьлаш деш.

Халкъа боахаме хьалонаши кхоачамбоацараши, готта моттигаш хилара керттера бахьан, ЦК Отчетни доклада тӀа белгал ма даккхара, гӀулакха дукхала оагӀув массел дикала оагӀув хьалхарча плане хьа ца нийттача хала хьахиннача инерце, традице, овмала низаш хӀанз а цӀендаь дӀадаханза хиларах латт.

Парте дӀадехарий маӀан хӀанз сенах латт аьтча, из латт боахам лелабара социалистически система совленех, Ӏалаьмате йоккхийча экономически торонехи кхоачамехи ма мотта дукхагӀа пайда а, эшаш, интенсификаце, производства эффективности балха дикала лакхъяра наькъа тӀа доална гах. Цо йиш хулийтаргья, экономика дегӀайоалаеча даьхача толамех ког-гӀортолга а еш, халонаш эшас, халкъа боахам дӀахо цхьайтталагӀча пятилеткен кул дӀахорча шерашкен дегӀабоалабелга Ӏалашде, съездо белгалдергдола декхараш толаме кхоачашде.

II. ЦхьайтталагӀча пятилетке мохк экономически социальни дегӀабоалабара керттера декхараш

Новкъостий!

ДезткъалагӀа шераш дӀадоладеш, парте хьаоттаю мохк экономически социальни дегӀабоалабара Ӏилмо бакъъяь программа. Массе оагӀорахьара теоретически политически бийцаьяй из съезда лаьча КПСС ЦК Отчетни доклада тӀа, бокъонца ше из ярра хьахьенхай 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегӀайоалаяра керттерча лостамий проекта тӀа.

Кердача пятилетка декхараш етт шера перспективаца дувзаш белгалдаьд. Цо йиш хулийтаргья экономически политика массава а санна чакхйоахилга Ӏалашде, гаргӀарен гаьнагӀча хаваран мулаш найса оттаде, экономика эгара лоархӀамегӀа йола проблемаш къоастаяра наькъаши методаши белгалъе. Из плановани дӀахо эргаяьккха тоаяргаьа боккха лоархӀаме тӀа.

ЦхьайтталагӀча пятилетка керттера декхар а лаьрхӀа парте хьалхашка оттаду халкъа боахам тешшаме, тӀа-тӀа дукхагӀа дегӀахувлара, Ӏилма-технически прогресс сихъяра, экономика интенсивни наькъа тӀа яккхара, мехка производственни потенциалах пайда дикагӀа эцара, массе тайпара ресурсаш кхояра, балха дикал лакхъяра ларда тӀа советски наьха хьал-торо дӀахо тоаергйола гӀулакх.

ЦХЬАЙТТАЛАГӀЧА ПЯТИЛЕТКЕ ХАЛКЪА БОАХАМА ЛОАРХӀАМЕГӀА ДОЛА ДОАКЪОШ ДЕГӀАДОАЛАДЕЛГА ХЬАХЬОКХ УКХ ДАННЕША:

	1976—1980 шш. дукхагӀа хилар (проценташа)	1981—1985 шш. Керттерча лостамий проектехь дукхагӀа хургья (проценташа)
Промышленни продукци	24	26—28
Цу дакъе:		
«А» группа	26	26—28
«Б» группа	21	27—29
Юрта боахама продукци (юкъера лаьрхӀача шера йоаккхар)*	9	12—14
Машинаькъа транспорта грузооборот	6	14—15
Капитальни вложенеш*	29	12—15
Пачхьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот	24	22—25

* цул хьалхарча пятилетке хиначунца нийсйича дукхагӀа хилар.

Цу даннешка хьежача лоӀам а хулаш белгалдаккха йиш я кердача пятилеткагӀа белгалъяь экономически дегӀаахара темпаш тешшамен стабильни хилар. Цо Ӏалашдергда потреблененеи накопленеи дӀайохийташ йола къаман доход 18—20 процент дукхагӀа хулийтилга.

ХАЛКЪА ВАХАРА МАТЕРИАЛЬНИИ КУЛЬТУРНИИ БОАРАМ ЛАКХБАРА ПРОГРАММА

Коммунистически парте политикен берригача практически балхея эггара доккхагӀдола де лерхӀар масса хана а хиннад, долаш а да, хург а да, халкъа хьал-тороп йоакхо елга.

ЦхьайтталагӀча пятилетке парте лерхӀ халкъа вахара хьал леррагӀа лакхдара, саг массе оагӀорахьара дегӀавоалавара, лакха овсарле йолаш къахьегара, советски наьха унахцӀено чӀоагӀъяран салоӀилта тоадарай, образованы, Ӏилма, культура — вай вахара социалистически хьисап хулаш мел дар дегӀадоаладара тӀехь-тӀехьагӀа кхы а дикагӀа дола хьалаш хьадара де дезарий шерра программа кхоачашъе.

Къаман доходера потреблене фонда дакъа дукхагӀа хилийта лерхӀ. ХӀара сага сих лаьрхӀача реальни доходаш 16—18 процент дукхагӀа хургья.

Къахьегамхой вахара боарам лакхбара тӀадерзадаьча гӀулакхашта юкъе къаьстта лоархӀам болаш да тайп-тайпара тоабараш эцаран гӀулакхаш дайтаран йола бахача наьха торонаш кхы а йиззагӀа хилийтар. Пачхьалкхени кооперативни торговле товарооборот 22—25 процент лакхлургья.

Кийчъеш а я кхоачаш а ергья кхачан программен халкъа эша товараш арахецилга дегӀадоаладара программен. Цо торо хулийтаргья баха нах дулхаца, шурийца, сомаца, кхыча продукташца Ӏалашбелга тоаде. ДукхагӀа доккхаргда тайп-тайпара хӀадаш, эшаш, даьреш, гаташ, царех хьаль наделеш, чухьпахьа а тӀехаиахьа а ювхаю трикотаж, берий ассортимента товараш, культурно-бытовойн боахаме эшеи предметаш. ЛаьрхӀад халкъа эшача товарий ассортимент шеръе а кердаяккха а, цар дикал лакхъе, керда, модин дола, хӀаьта шитта маьха деза доаца дика товараш дукхагӀа дохва. Из деча хана де лерхӀар фуд аьтча, из да керттерча кхачан а кхачан доацача а товарий пачхьалкхен розничи маьхаш стабильни хулийтилга Ӏалашдара никъ леррагӀа лелабе беза яхалга. Дукха хӀамаш де дезаш да торговле, обществени кхачан, бахача наха бытовой гӀулакхаш дара предприятей, гӀулакхаш деча еррига сфера болх дегӀабоалабарая эргабаьккха тоабаран.

ДӀахо дегӀайоагӀаргья бахача наьха ахчан доходаш а. Юкъера лаьрхӀача бетта йола болхлойн гӀулакхерча нахен алапеш 13—16 процент дукхагӀа хургда. Цу хана Ӏалашде деза коллективной хӀара къахьегамхочон беча балхах юхкере а хьахулаш долчох алапеш тийша хилар чӀоагӀделга. Хьалаш хьадаргени ресурсаш Ӏоаргени хьежна эггара кӀеангагӀа дола алапеш 80 сомага кхаччалца, болхлойн гӀулакхерча наьхен ставнаш, окладаш лакхъе, эггара хьалхарча аргӀагӀа халкъа боахама производственни доакъошка а еш.

Централизованни порядкагӀа дукха кхыйола мероприятеш чакхъяха лерхӀ: Урален Казахстана цхьайолча районашкен болхлоштен гӀулакхерча нахан, алапешта йола районни коэффициенташ йоацача моттигашка, уж коэффициенташ а. Гаьнарча Малхбоалеи Малхбоалерча СибарегӀени къулбехьарча районашка хаддаяза болх баьча «стажах алапеш тӀетохилга а юкъедоаладе, бийсана беча балхах цхьаццадолча доакъошка алапешта тӀатолар лакхде.

Алапеш лакхдара даькъера керда мероприятеш кхоачашъяра хьожаде лерхӀ 1985 шера лаьрхӀача 10 млрд. сомага гӀоттаеш.

Колхозхошта къахьегамах лун дар 20—22 процент лакхлургда. Шин доалахьарча гӀоина болча боахамгара хьайоагӀа доходаш а лаьрхӀача колхозхой доходаш болхлойн гӀулакхерча наьхен доходашта айхха гаргагӀоргья.

ХӀара советски дезала боккха практически лоархӀам бола дукха мероприятеш чакхйоаз вай пачхьалкхено, хоаш ма хиллара, потреблене обществени фондашка гӀолла. 1985 шера 138 млрд. сомага кхоачаргья уж, из хул юкъера лаьрхӀача вийъ саг чувоагӀача дезала дукха совгӀа-эшашагӀа доацаш 2000 сомага кхоачаш.

Парте Центральни Комитетои правительствои кийч а яьй, хӀаьта цхьайтталагӀча пятилеткен цунна тӀеххьарча шерашкен кхоачашйича бакъахьа а лерхӀ кхалнаьха-ноанойн хьалхуваш йоагӀача тӀехьена вахар тоадара, из бахьан долаш бераш долча дезалаштен къонача дезалаштен пачхьалкхено деш дола новкъостал дукхагӀа хилийтара долча гӀулакхий керда система. Уж гӀулакхаш тӀадерзадаь хургда бераш долча дезалий доходаш лакхъяра; цар чуӀеча цӀенойн бытовойн хьалаш тоадара, къаьста къонача дезалий, школе даха ха йоацача берий учрежденей сеть дегӀайоалаяра, хӀара дезала царех пайда а эцаргболаш, кхалнаьха-ноаной мукъа ха дукхагӀа хилийтара, берашта кхетам балара дикагӀа дола хьалаш хьадара.

Хьалхарча этапе — мехка районашка гӀолла тӀехь-тӀехьагӀа бераш долча дезалашта деш дола пачхьалкхен новкъостал чӀоагӀдара мероприятеш чакхъяхара пхи миллиард сом совгӀа хьожаде лерхӀ. Цу средствай чотагӀа 1981—1983 шерашка юкъедоаладе лерхӀ бера цхьа шу даллалца цунна гӀулакх дара кхалнаха-ноанойшта цхьадолча даькъе алапи а долаш отпускаш телга. ДӀахойодача хана из отпуск йӀаьхъергья бера цхьа шуи ах шуи даллалца.

Бер дарах цкъара телаш йола пачхьалкхен пособеш эггара хьалхарча бера 50 сома, шоллагӀчеи кхоалагӀчеи бера 100 сома боараме телилга юкъедоаладе (ТӀоараш тох), хӀаьта шитта 12 шу даланза шинь а кхы дукхагӀа а бераш долча болх беча кхалнаьха шера йола отпуск 3 ди дукхагӀа хилийта лерхӀ. (ТӀоараш тох). ЦӀен да ноаначa ноаношта 1981 шера бера лаьрхӀа хӀара бетта телача нособей боарам лакхбе лерхӀ.

Вай мехка бокъонца пачхьалкхен лоархӀам болаш гӀулакх да берий, кхалсагаиаьха йоакхо елга. Парте Центральни Комитетен СССР Министрий Советен кердача социамо цӀаьнха а тешаме бакъду вай партин пачхьалкхен лоарзагӀа ца йолаш «ДикагӀа мелдар — бераштаъ ялача ленински васмета наькъагӀа йодаш хилар. (ТӀоараш тох).

Кердача пятилетке тоадергда бокъо а йолаш сvалеӀа болхача къахьегама ветеранийн вахара хьалаш, лакхдергда (пенсонни) за хьатӀакхачарахн инвалидностахи болхлошта, гӀулакхерча наха, колхозхошта телача пенсей, кхиба саг воццаш бисарашта телача пенсей, хӀаьта шитта цхьадолча хьалхагӀа хьожадаь хинначa пенсой а эггара зӀамагӀа дола боарамаш. Кхоачашъе лаьрхӀад Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа хиннарш материально-бытовой Ӏалашбара йолда керда мероприятеш.

ПятилеткагӀа пачхьалкхено бахача наьха социальни Ӏалашо тоаяра кхы тӀа а хьожадергда 8 мард. гаргга сом.

Расчеташа хьахьонхаш жа хиллара, бераш долча дезалашта пачхьалкхен новкъостал делга чӀоагӀдарен пенсеш лакхдарен чотагӀа дукха совгӀа, эшашагӀа боацаш 50 млн. болча советски граждании доходаш дукхагӀа хургья.

Вай общества белгалагӀа йола оагӀув — наьха унахцӀеной йоакхо яр. ЦхьайттагӀча пятилетке болх бейолалургья керда поликлиникаш больницаш, тоалургда унахцӀеной учрежденеш медицински техникаца, инструменташца, оборудованеца кийчъелга. ДукхагӀа терзам тӀабохийтаргба лараш ца хилийтара, бахача наха, эггара хьалха берашта диспансеризаци яра.

Тахан эггара хьалхарча плане оттаду медицински гӀулакхаш делга тоадар, — хӀаьта из белгалдоал медицински практике Ӏилма-технически карагӀдаьннараш, диагностикаи дарбани хӀанзара методаш, эффективни йола мелхай препараташ юкъейоалаярца. Бакъда, медицински гӀулакхаш дара боарам дукха дукхагӀча даьккъе лора, медицински сестрай, санитаркай профессиональни говзалах, опытах, дог цӀена долаш дега йӀовхал йолаш новкъостал эшача хӀара сагана уж хиларах тийша болга. УнахцӀеной органаша, медицински учрежденей коллективаша хаддаза терко е еза квалификаци лакхъяран медика эзди професси йолча наьха хиланза дартдоаца дика моральни гӀулакхаш дола нах хьалхебаран.

ДӀахо дегӀа а доагӀаргда эргадаьккха тоа а дергда къахьегамхошка салоӀийтилга, туризм, экскурсионни гӀулакхаш делга. Шерлургья даьца-ноаноша бераша цхьана салаӀаран дарба дайтаран йола торонаш.

Советски наьха хӀара деннарча быта шерагӀа юкъегӀоргья физкультурен спорти. ДикагӀа пайда эца беза йолаш йолча спортивни базех гӀирсехи, моллагӀча ведомства довлахьа уж дале а. Цу гӀулакха йоакхо е еза халкъа депутатий Советаша, министерстваша, ведомстваша, боахама органаша, профсоюзаша, комсомоло, спортивни организацеца.

ЦхьайтталагӀча пятилетке, дӀадахача шерашка а санна шерра хьалдергда наха чубаха цӀенош. Пхе шера хьалде лаьрхӀад 530—540 млн. кв. метр чуӀе цӀенош. Эггара хьалхарча аргӀагӀа чуӀе цӀенош хьалде деза керда карараьча районашкеи юрташкеи. КвартирийдикагӀа тоаяь планировкеи отделкеи йолча типови проектех чуӀе цӀенош хьалдарга довлар чакхдаккха лерхӀ. ЦхьайтталагӀча пятилетке пачхьалкхен керда чуӀе цӀенош дӀадекъилга чакхдоаккхаргда, керттерча дакъе, дезала къаьстта квартира яара принципагӀа.

Проекта тӀа кхоачашъе лаьрхӀа я образовани дегӀайоалаяра, советски наьха духовни вахар дӀаьхегӀа дара бола социалистически культураи искусстваи лоархӀам лакхбара долча гӀулакхий система.

ЧӀоагӀа терзам тӀабохийт кадраш дикагӀа кийчъяра, Ӏилман техникаи кердача лостамегӀа бола специалисташ дукхагӀа кийчбара. Лакхерчеи юкъерчеи школа, профессионально-технически дешара заведеней декхар — хаддаза дешара процесс эргайоахаш тоаяр, обществени декхара уйла йолаш коммунистически мировоззрени йолаш хьалкхуваш йоагӀа тӀехье дикагӀа кийчъяр.

Духовни эшараш диззагӀа а массе оагӀорахьара а кхоачашдара новкъостал де дезаш да телевиденеи, радио, издательски гӀулакх дегӀадоаладара, культурно-просветительни учрежденей болх тоабара кховчашде деза гӀулакхаш а.

ХьатӀадоагӀача шерашка социальни дегӀаахара программах лаьца аьлча, белгалде доагӀа, цу тӀа къаьстта терзам къахьегама хьалаш тоадара, кулг-кара бу болх, говзал кӀеза йолаш болен хала физически къахьегам кӀезигбара, цун хьалаш аттача дахара тӀабохийтаргболга. Подъемо-транспортни, погрузо-разгрузочни, складашкарча балхашта механизаци яра боарам лакхбаро торо хулийтаргья 1985 шера цу балхашка 1,5—2 млн. сага къахьегам кхобе.

Къахьегам — сага вахара керттера сфера, хӀаьта лоархӀаме да цун чулоацам тоабар, творчески оагӀув чӀоагӀъяр.

Хьаддача сага, цунна эшачун, доацачун хьадда йоакхо яр — из, белгалдаьккхад Леонид Ильич Брежнева, вай экономически политика юхьиг а из чакхйоала моттиг а я, аьнна. Ленински парте балха сийлахь-доккха маӀан сенах латт аьлча, из латт из масса хана къахьегача халкъа дикагӀдола вахари празии бахьан долаш къовсам лоаттабеш а болх беш а хиларах. Советски наха дика хов дӀахойодача хана а шитта хургдолга! (ТӀоараш тох).

ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТЬ МАССЕ ОАГӀОРАХЬАРА ЛАКХЪЯР — ЛОАРХӀАМЕГӀА ДОЛА БОАХАМА-ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕКХАР

Новкъостий!

Халкъа вахара хьал тоадара йола йоккхеи дукхача тайпарен программа кхоачашъе вайна могаргда алхха материальни производство дегӀайоалаяра, цун эффективность лакхъяра ларда тӀа. Массе оагӀорахьара производства эффективность лакхъяр хӀанзарча хана экономически дегӀаахара принципиальни лард, коммунизм хьалъяра хӀанзарча этапа лоархӀамегӀа дола боахама политически декхар.

Шин историческа боарамашка, лоархӀамга, тӀехьалелга диллача вай халкъа боахам сихха дегӀабоалабарга боаккхаш хилар оттаде бокъо йолаш оттаде йиш йолаш да мехка сибат оалангара хийца йола социалистически индустриализаци санна долча доккхийча хувцамашца цхьана.

Экономикана интенсификаци яра декхараш кхоачашдара, дӀадодар кӀезигагӀа а долаш производствах хьахулаш дар дукхагӀа хулийтилга Ӏалашдара, Леонид Ильича белгалдаь ма хиллара, чудоагӀаш хила деза дерригa а — Ӏилма-технически прогресс сихъяр, обществени производства структура эргаьккха тоаяр, планировании управлении тоаяр, боахама доал дара боарам лакхбар. Цу тайпара парте Центральни Комитето дош оттадар вай съезде массане а могадеш да. Из хьаллоац еррига парте, дерригача халкъо. (ТӀоараш тох).

ДезткъалагӀа шерашка вай чакхдаккха деза экономика интенсификаце наькъ тӀа йоакхилга, кхоачашде деза социалистически производства эффективность дӀахо лакхъяра долча керда гӀулакхаш, хӀаьта цу гӀулакха баьнкха боккха гӀа хила йиш йолаш а хила езаш а я цхьайтталагӀа пятилетка.

Советски наьха дукхача новхалаша хьаихеллача йоккхача производственни потенциалах бизза пайда эца безилга, экономика пайданегӀа хилийтар Ӏалашделга лардe а лувцаш, съезд хьажара оттаь хиина керттерча лостамий проект кийчъяьй.

Кердача пятилетка белгалагӀа йола оагӀув я къахьегамен материальни затраташ, цу даькъе капитальни вложенеш, дукхагӀа хилийтарал сихагӀа бухсоцаш халкъбоахаме хьахулараш, дегӀахувла лерхӀаш хилар, еррига йолаш йолча ресурсех ма мотта дикагӀа пайда ийбара а де дезараш белгалдаьхад.

Экономически дегӀаахара керттера фактор — къахьегама овсарле лакхъяр. ЦхьайтталагӀча пятилетке Ӏалашде деза обществени къахьегама овсарле 17—20 процент лакхъелга. Цун чотагӀа хьакила дезаш да къаман доход 85—90 процент дегӀайоалаяр. Промышленносте,

(ДӀахододар 3-ча оагӀо тӀа).

НОВКЪОСТА Н. А. ТИХОНОВА ДОКЛАД

(Долалур. 2-ча оагIо тIа).

юрта боахаме, гIишлошъечл, машинаькъа транспорте, къахьегама овсарле лакхъара темпаш иттлагIча пятилетке хиначул дика лакхъелга Iалашде дезаш да.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯР (проценташца):

	1976—1980 шерашка	кертерча лостамаш пятилеткIа 1981—1985 шерашка
Промышленносте	17	23—25
Юрта боахаме (общественни производство; шера юкъера дIалаьрхIача дIалхача пятилетначул)	15	22—24
ГIишлошъеча	11	15—17
Машинаькъа транспорте	0,5	10—12

Массе а долча доакъошка лакхи къахьегама овсарле хилийтара дола хьалаш хьаккхолла деза, ма могга сихде деза комплексни механизаци автоматизаци елга, тIагIертта юкъенкуьла еза къахьегам вIаштIехьбаккхара йола бригадни форма, оргадаха деза нормировани яр, балхах луча алапе стимулирующи лоархIам чIоагIбе беза. ГIулакх мишта оттаде деза аьлча, из де деза болх беш йолча предприятешка къахьегаш бараш боагIачул дукхагIа а ца хулийташ, кхыметтел уж кIеангагIа а болаш арахеца продукци дегIаухаргйолаш. Иштта терко е езаш да производственни йоацача сферe а ма могга дикагIа къахьегамах пайда эцийтар.

КПСС ЦК Отчетни доклада тIа белгала ма даккхара, хьатIайоагIача хана къаьстта боккха лоархIам болаш да вай экономика хьалъеча продукцега дIайолха материалаш кIезигьяр, кхом беш бийдал, доагор, энерги, металл, цемент, минеральни удобренеш, кхыйола материалаш дIаахийтар. Териал ца диича мегаргдац йоахаш йола бийделен доагора - энергетически ресурсаш кIезиг ца хилийтар а, кхыметтел уж яхар дукхагIа хулийтилгах дIадодаш дар тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар а. Уж ма эша Iалашъяра дехя дезаш хул къулбаседа, малхбоален, нах кIезига бахача е кхача хала йолча районашка, уж яха. Мехкдаьтта, кIора, металла хIара тонн кхоярах хьахула пайда тIа-тIа чIоагIагIа дукхагIа хул, хIаьта царех бизза пайда ца эцарах хулаш дола зе — тIа-тIа дукхагIа холу. ХIаьта хIанз а тIехьа даим вIаштIехьдалаш вай материальни рузкъана доагIIачи хьисапе доал де, дукха уж доадеш моттигаш хулийт.

Хьахиначa пятилеткагIа унхвaе де дезар да деррига овлангара дешa тоадар. Массе а йола ресурсаш йоаяра духьала чIоагIа доалув оттаделга юкъедоаладеш да. Уж кхоярa хIара министерствана, союзни республикашта, предприятешта оттаяь хургья заданеш. Кердача пятилетка шерашка халкъа боахаме кходеш дола доагори энергетически ресурсаши 160—170 миллион тонн условни доагор кулийтилга Iалашле де дезаш да. Машинашъечен металлообработкен лаьрхIад дIадохийтача Iаьржача металла прокат 18—20 процентал чухьнахьа доацаш, болата гурбаш 10—12 процент, сийрда бос болча металлий прокат 9—11 процент кIезигде. Оттаеш я хьун материалаш, цемент, кхыйола материалаш кхоярa йола заданеш.

Металлоломах пайда эцилта тоадарца дуьзадена дола дешаш сихагIа нъовстаделга къаьстта лоархIам болаш да. Цунца дуьзадена лерхIаш дар да металлолом хьаIовча районашка металла отходаш тIа болх бергбола йоккха йоаца металлургически заводеш хьалъелга.

Доагор, бийдал, къахьегамен финансовни ресурсаш кхоярa е лерхIаш йола заданеш министерствашa, ведомствашa, предприятеша, организацешa лархIа озаш я, эгара кIоангагIа яраш а кхоачашъяяза яргIоацараш а лоархIаш. Боахама деррига боарамашка, деррига доакъошка де дезар де ресурсашта кхом бара йола мероприятей комплекс кийч а яь юкъехьолга, прогрессивни техникех, кIезига отход дIакъастийтача е из ца хулийтача технологех пайда эцилга, хьалхалатта опыт шерра йоаржаелга Iалашдар. Вай производства масштабашка диллача — из дуккхьал общественни къахьегамай Iалама рузкъаштен кхом бара йола йоккха резерв хинна ца Iеш, хIаьта из да материальни ресурсай производства уж эшаш хилар цхьатарра дегIакхувлара хиланза даргдоана хьал.

Цхьайтталагiча пятилетке юкъмоттигера цхьа декхар да керттера производственни фондех биззагIен эффективнегIен пайда ийбар. Сихача темпаща дегIаух уж. хIаьта дукхагIйолча хана вайга хьакхача дезаш дар хьакхачац. Каст-каста нийслу болх беш йола оборудовани биззача низаца болх ца беш. Машинашъечара металл чакхдоахача оборудоване сменноста коэффициент 1,35 да. Болх беш йолча предприятешка мела лел керттера фондаш кердайоахилга, хIаьта а цхьайолча хана керда юкъейоалаяь оборудовани ший технико-экономически параметрашка диллача кIезига мара къоасталуш хилац болх беш ярех, хIаьта мах дикка дукхагIа ба. IилманиЙ лаьрхIа хьажаеча средстваех дикагIа пайда эцийтае, уж лоархIаметIарча лостамашта тIаерзае, Iилман учреждений балха координаци эргаяха декхарийла я СССР Iилмай Академи, Iилман техникан дешашта йола СССР Пачхьалкхен комитет, еррига министерстваши ведомствашi, Iилман тохкамех хьахиннар ма могга сихагIа юкъекхахьара тIа а кхувш. Де дезар да лаьрхIа йола комплексни программаш кийч а еш, чакхйоахилга. Из санна гIулакх дерo торо хулийтаргъя лоархIаметIа йола Iилмай - технически проблемаш кхоачашъяра Iилмахой, производственникий, плановни органий болхлой, министерствай низаш вIашка оза. Iилман - производственни объединенеш хилларах тарра дIахо а дегIаухаргъя Iилма производствацa юкъаш йола дикагIйола форма. Керда лакха дикал йола продукци хьа а яь арахецара, технологи аргаяккхара, производство вIаштIехьяккхара царех хIараяр йоккха центр а хиннa дIаоттa езаш я.

Эффективности дикали лаккъяра дола декхараш доккхийн чоалханея да, цхьабакъда вай дог тийша дIа тIатIерта а лаьрхIа а боахамий органашa, партийни организацешa, халкъа депутатий советаша, профсоюзашa, комсомола, къахьегама коллективашa болх барах, уж толамца кхоачашдергхилара! (ТIараш тох).

МАТЕРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВА ДОАКЪОШ ДЕГIАККХУВЛАРА ЮКЪМОТТИГЕРА ДЕШАШ

Новкъостий!

Керттерча лостамий проекте къоастадаьд материальни производства доакъош дегIаахара наькъаш, халкъа боахама структура эргайоахилга, производительни низаш дIа-юха нийсдар тоаделга. Царех цхьадараш дуьцаргда я. Цхьайтталагiча пятилетка принципиальни башхало я «А» группа доакъой продукцеца нийсйича промышленноста «В» группа доакъой продукци дегIаяра темпаш лакхагIа хилар.

Халкъа оша товараш цхьайтталагiча пятилетке укх лохерча боарамагIа дукхагIа хилийта лерхI:

	дустара единица	1980 шу	1985 шу	1981—1985 шерашка тIаьхьетар проценташца
Кхачам промышленноста доакъой продукци	млрд. сом	100	123—120	23—26
цунна:				
дулх (1 категоре субпродукташ юкъе а боагIаш) пачхьалкхен ресурсай бийдалах даьккхар	млн. тонн	8,3	11,1	34
шурий тIа лькхача пачхьалкхен ресурсай бийдалах лькхха чаккъяккханзе йолча шурий продукци	млн. тонн	24,87	28,3	14
яйгача промышленноста продукци	млрд. сом	100	116—120	16—20
цунна:				
кIадаш	млрд. кв. м.	10,7	12,7	19
трикотаж	млн. баракъе	1622	2060	27
тIоарска кога гIирс	млн. пар	744,3	830	11,5
культурно - бытовой коа карта эшея товараш	млрд. сом	43,5	61,0	1,4-заарал кIезигагIа доацаш дукхагIа

«В» группа продукци хьаелга сихдар — боккха лоархIам бола гIулакх. Партийни, советски органашa, министерствашен ведомствашен, предприятей, кулгалхоша, къахьегача коллективаша деррига низаш тIадахийта деза бахача наха эша товараш дукхагIа дахар Iалашдарах цар дикал хоалуш аьйран. Укхаза къаьстта лоархIаме да инициатива тойташ тIагIертаи хулга, яйгачен кхачани промышленноста доакъошкарчарех санна еза-йоккхача индустрерча а еррига торонехи резервасхи биззагIа пайда эцилга. Халкъа оша товараш дукхагIа хьадара дикагIа пайда эша беза моттигерча ресурсаех а. Уж хьачудеча сага цIагIа дег гIоьали дика дог-безама доагIа дикен холен хIамаш арахецар — бахача наха товараш хьадеш мел берий сийлеия професональни доаккхален гIулакх да. (ТIоараш тох).

Халкъа боахам дегIабоагIача а бухсоцаш хьахулараш доккхагIа хулийтача е керттера лоархIам болаш я индустре базови отраслеш — электроэнергетика, металлурги, хими, машиностроени.

Цхьайтталагiча пятилетке хьаце лерхIа промышленноста базови отраслей продукце лоархIаметIа дола тайпаш белгала доалаш да укх тайпара:

	дустара единица	1980 шу	1985 шу	1981—1985 шерашка тIаьхьетар проценташца
Электроэнерги	млрд. кват. ч.	1295	1550—1600	20—24
Мехкдаьтта (газови конденсат юкъе а йолаш)	млн. тонна	603	620—645	3—7
газ	млрд. куб. м.	435	600—640	38—47
кIора	млн. тонна	716,4	770—800	7—12
Iаьржача металлий прокат (кийча яр)	—»—	103	117—120	14—17
Машиностроенеи металлообработкан продукци	млрд. сом	179	250 (тIаьхьетар 1,4-заачул кIезигагIа доацаш).	
минеральни удобренеш: условни единицаш	млн. тонн	104	150—155	44—49
100 проц. питательни веществашка яьхача	—»—	24,8	36—37	45—49
синтетически кIуваши пластически массаш	—»—	3,64	6—6,25	65—72
химически хьовсийн тайпаш	эзар тонн	1176	[illegible]	36
Цемент (боахамий юкъарча организацеш йоаккхар йоацаш)	млн. тонн	124	140—142	13—15

Мехка экономически потенциал дегIаяр дукхагIа даькъе тийша да минерально-бийдала ресурсай хьалах. Кердача пятилетке геологотохкама балхаш кхы а шерагIен тIагIерттан дергда. Вай декхар, Iалама ресурсай запасаш мел йоккхий вай кхе а, — уж хьаяхара а царех кхом беш пайда эцара а пайдангIа дола ваькъаш лахар.

Цхьайтталагiча пятилетках хургъя Леонид Ильич Брежнева инициативагIа оттаеш йола СССР энергетически программа чакхйоаккха хьалхара хан-юкъ. Цига эгара боккхагIа лоархIам болаш лерхI галови промышленность сихха дегIайоалаяр, эгара хьалха тешаме бийдала база йолча Малхбузен СибарегIа а йоалаеш. Кердача пятилетке тIамелкхета хьайоаха газ алхха Малхбузен СибарегIен чотагIа яккха оттадаьд.

Доккхийн чоалханен декхараш кхоачашде дезаргда цхьайтталагiча пятилетке мехкдаьтта промышленноста болхлой.

Электроэнерги керттерча даькъе тIеттталургъя ядерни доагора, гидроэнергеи мехка малхбоален районашкарча вIорвехи пайда эцарен чотагIа. 1981—1985 шерашка атомни гидроэлектростанцешкен тIаьхьетача электроэнергех 70 процентал совгIа яр яккха оттадаьд, хIаьта мехка европейски даькъа тIа тIа мел кхетар хIана яц аьнна яр. Йоккхий йIовхала электростанцеш Канско - Ачински Экибастузски бассейнашка хьайийла хьисап долаш доахача дарегIа долча кIорий ларда тIа хьалъе оттадаьд.

ТIадоагIача шерашка лерхIаш да йоккхий городаш централизованно йIовхалца Iалашъелга принципиально кердача лостамагIа дIадоладе. Дувцир да боккха низ бола, царех хIаранe, дукха миллионаш нах баха город, гонахьара Iалам бIех а ца деш, тешаме йIовхалца Iалашъйола массехк боккха низ бола атомни станци хьалъярах.

Боккха халкъ б о а х а м а лоархIам болаш хургда СССР Госплана, СССР Iилмай Академе, Iилманен техниканей йолча СССР Пачхьалкхен комитето, кIора промышленноста Министерства, кхыча министерствашен ведомствашен Леонид Ильич Брежнева канско - ачински кIорий ларда тIа воача доагор хьаделга вIаштIехьдаккха аьнва оттадаьча декхарца дуьзадена деррига дешаш шиЙ ханнахьа а массе оагIорахьара къоастадар. Энерге керден эффективнегIен йола источникаш лахара, царех дика пайда эцара болх хьнаретIа бе беза вай.

Доагоря энерги дIахо дукхагIа яккхаро а доагора-энергетически баланс эргайоахаш тоаяро а торо лургъя халкъа боахама деррига доакъоштен бытаи электрификаци яра боарам хоалуш лакхбе.

Металлурги дегIайоагIача кхы а чIоагIагIа тIатеIIа чакхбоахаргба металла дикал овлангара тоаяра, металлипродуккце эффективнегIа дола тейпаш дукхагIа арахецара никъ. ЛоархIеметIарча декхарех цаI да промышленностей строительствай юххерча продукце единицага дIайода Iаьржача металла прокат кIезигьяр Iалашделга.

Из декхар кхоачашдергда проката сортамента дикал тоаярен шеръярен, эгара кIезигагIа обработка потребителаши е езаргйола профилаш дукхагIа хилийтара наькъагIа. Дикха дукхагIа хьаергъя халкъа боахаме пайда нийцача йоккха эффект луш йола металлически порошокаш.

Цу гIулакхашa, хIаьта иштта машинай конструкцеши металлообработка технологеши эргайоахаш тоаяро, химически кхыйола конструкционни материалаш юкъейоалаяро торо лу 1985 шера машиностроене 8 млн. тонн, гIишлошъеча 2 млн. тонн Iаьржача металлий прокат кхое.

Металлоконструкцей дикал айелга Iалашдар духьа дIахо бахьанза баргбац металлургически предприятеш цIенхаштта технически эргаяхара, прогрессивни технологически процессаш юкъейоалаяра болх.

Металлоконструкцей дикал айар — конструкционни материалий даькъе овлангара хуипамаш деча дIахьалхашкахьа дихара юкъерча проблема цхьа даьнa. Цар балансе дукхагIа хургъя алюмини, сийрда бос бола кхыдола металлаш, прецизионни сплаваш. ДукхагIа хьаергъя полупроводникови, къаьстта цIенеш параметраш айяь кхыйолен материалаш. ДукхагIа арахецаргъя пластмассаш, вIашагIлотаяь дахчай конструкцеш, древесни Iоакъий, картон, химически, хьу чакхйоахача, целлюлозно - кехата промышленноста продукце кхыдола тайпаш.

Халкъа боахам технически эргабаккхаро, интенсивни даькъа тIа на баккхаро машиностроенена хьалхашка оттаду чIоагIа цIенхаштта декхараш. Керттерча лостамий проекта тIа цхьайтталагiча пятилетке цу отрасла продукци 1,4-заалел кIезигагIа йоацаш алсамъяккха оттадаьд. ДегIадоагIа энергетически, еза-йоккхача, транспортни, химически, мехкдаьтта, юртбоахама машиностроене, станкостроене, приборостроене, электротехнически промышленноста, яйгачен кхачани промышленноста машинаш еча промышленноста продукци арахецилга.

Машиностреие ший эффективность айю цун технологи эргайоахаш тоаяре специализаци кIоаргъяра, металлообработка еча оборудоване парка структура тоаяра чотагIа. Юкъара машиностроене лоархIам бола продукци хьаелга дегIадоаладаран цунна концентраци яран чIоагIагIа уйла тIаахийта еза.

Бакъда, керттердар, кхетадеш ма хилара, машиностроительни продукце дикал айяри из кердаяхари да. Халкъа боахама деррига доакъош диззагIа Iалашде деза производствана механизаци автоматизаци яра эшача машинашцен оборудованецен.

ДегIадоагIаргда керттерча технологически оборудоване цхьа даькъа хилара тарра, эIанита электронни управлени ю машинаш, приборашa, управленей тIаьхьокамен тайптайпара системаши средствацц хьаелга. Лакхлургба агрегатний установкай единични низ, цар болх бу ха йIаьхлургъя, уж тешаметIен эффективнегIен хургъя. ДукхагIа арахецаргъя автоматически манипуляторaш (промышленни роботаш).

Цхьайтталагiча пятилетке боккха гIа баккха безаргба мехкдаьтта, газови, яйгача, кхачан, кхыча промышленноста доакъош технически эргадоахаш. Керттерча даькъе чакхдоахаргда гIишлошъярен мелиоративни балхашта комплексни механизаци яра машинай система хьакхоллилга. Юрта боахама лаьрхIача машинай системана юкъейоагIача техника номенклатура шеръю.

Сихде лерхI, бийдала, доагора, энергетически ресурсаш ма могга дукхагIа кхоелга Iалашдергдола, овсарле йоккхагIа йола машинаш хьаелгеи арахецилгеи. Иштта, металлурге, химе, кхыча отраслашка шоалагIарча энергоресурсаех дикагIа пайда эцара аьш - утилизатораш 1,6-заа дукхагIа арахеца лерхI, 1,8-заа дегIадоагIаргда дизельни двигателаш йола грузовой автомобилаш хьаелга, из Iалашдергда дикха дукха доагор кходелга.

Машиностроенех дуьцаш цхьаькха цхьа дош хьовхаде безам ба са. Цу отрасла декхар хIанзара техника хьаярал совгIа потребителаш болча из эффективно болх бара хьинаре гIо делга а да. Из дара машинашъеча предприятеша дакъа лаца деза объект хьалъеш чоалхамерча оборудованена монтаж еча, чакхдаха деза цунна технически гIулакх делгeн фирменни централизованни ремонт елген овлангара тоадара, предприятеш, колхозаш, совхозаш запасни часташца йиззагIа Iалашъяра тIадерзадаь балхаш.

Кердача пятилетке дIахобергба цаI йола агропромышленни комплексe хьахулайта отраслеш вIаши юваенна, сбалансированни йолаш дегIаухилга Iалашдара тIехьара болх. Из дегIайоалаяран эргайоахаш тоаяран хьожаду халкъа боахамга дIайохийтача капитальни вложеней кхоалагIа дакъа гарта, царех доккхагIдола дакъа — дуккхьал юртбоахама производство айяра, из ду продовольственни проблема къоастаеча экономика из сектор Iалашмате боккхача лоархIаме йоландаь.

ЦХЬАЙТТАЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКЕ ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВО УКХ БОАРАМЕ АЙЕ ЛЕРХI:

	дустара единица	1976—1980 шерашка шера юкъера лаьккхар	1981—1985 шерашка шера юкъера лаькха лерхIа	1981—1985 шерашка шера юкъера тIаьхьетар (проценташца)
[illegible]	млн. тонн	205,0	238—243	16—19
шекара свекла	—»—	88,4	100—103	13—16
гевараш	—»—	5,32	6,8	28
боамбий-бийдал	—»—	8,9	9,2—9,3	3—4
дулх	—»—	14,8	17—17,5	15—18
шура	—»—	92,6	97—99	5—7
фуаш	млрд.	63,1	72	14
баьцадаараш	млн. тонн	26,0	29,4	13
сомашн комараш	—»—	9,4	11,5	22
тха	эзар тонн	460	470—480	2—4

Юрта боахама продукци дукхагIа яхара заданеш чIоагIа низкъала я. Уж кхоачашъяра къахьоаяьча ресурсаех пайда эцилга дикка тоаде, юртбоахама производство дIахо дегIайоалаелген цун эффективность айелген Iалашде деза.

ЛоархIамегIа дола декхараш да илат дукхагIа даккхар, доакъяраш кийчделга овлангара тоадар, цу ларда тIа хьайбай боахам дегIабоалабар, юртбоахама продукци кIезигагIа йоитара, цун дикал айлра де доагIа гIулакхаш дар.

Бахача наьха сага сих лаьрхIача юртбоахама продукци дIанхача пятилетнечул шоазза дукхагIа тIаккетаргъя. Из дара лаьттах дикагIа пайда эца, юртбоахама производствана специализаци концентраци елга айде, юрта боахама материально-технически база дIахо чIоагIъелга, из индустриальни ларда тIеа прогрессивни технологе тIеи йоаккхлга дIаходахьа деза. Декхар оттаду юртбоахама балхашта, эгара хьалха хьайбай фермашка, механизаци яра боарам лакхбе. Колхозашкен совхозашкен къахьегам энергеца Iалашбелга пятилетка шерашка 1,5-заа, хIаьта фондашца Iалашбар 1,4-заа дукхагIа хургда. ДукхагIа тергъя керда техника. Дикка дукхагIа Iалашъергъя колхозаши совхозаши боккха низ болча тракторашцен автомобилашцен. Кердача пятилетке, хIанз цунна кIезига летиъеш боацача юртбоахама техникя дикала гIулакх тоаде деза, эгара чIоагIагIа дIадехарашa ма яххара хилийта еза из.

Вай промышленносто хадданза дукхагIа хьа а ю колхозаштен совхозаштен дIа а укхийт минеральни удобренеш культураш лораю химически средствашн. Цхьайтталагiча пятилетке минеральни удобренеш 1,5-заа дукхагIа арахецаргъя. Промышленноста болхлоша йоанхо е еза концентрированни чоалхамен удобренеш дукхагIа арахецара. Цунца цхьана тоае езаш я минеральни удобренех пайда эцара санна, иштта уж дIаскъара а практика. Укхаза керттердар — эффект йоккхагIа хулга Iалашдар, минеральни удобренеш дукхагIа ийеш долча боахамаша цунга хьежжа юртбоахама продукци дукхагIа йоахаргйолен йохнагйолен гIулакх дар. СССР Госплано, юрта боахама Министерства, союзни республикай Министрий Советаша из дош тахяа а из нийса къоастадергдола никъ лаха а беза, еррига пачхьалкхен хьашташ терIал а деш.

Иштта лаьца никъ нийса хургбар мелиорацена хьожадаьта ахчах пайда эцача хана а.

Хьайбай боахама лаьрхIача доакъара безах лаьца дийцача, белгалдаккханза даргдац, фуа лаьрхIача ялата ресурсех эффективнегIа пайда эцар боккхача лоархIаме хилар. Цхьайтталагiча пятилетке белокашцен дегIа пайданагIа йолча кхыча веществацен доакъараш дикагIа нийсде лаьрхIад. Из де лерхI ялатабобовни дукха белокаш йоаккха кхыйолен культураш, микробиологически синтеза продукци сихагIа алсамъяхара, доакъерех йоакха дегIах дикагIа латаш йола веществаш йовргйоаца гIулакх дара, доакъараш доаха индустри дегIаккхуклара чотагIа.

Къаьстта дуьца безам ба са юртбоахама продукци лораелга Iалашдара дош. ХIанз а тIехьа ялат, баьцадаараш, коартолаш, дулх, шура йош моттигаш нийслу уж хьайоахачара болабенна юаргйолча дIаккхачалца беча наькъагIа. КIезига йовш минеральни удобренеш а доакъараш а. Продукци дIеоттаяь лоаттаяра хьалаш дикагIа вIаштIехьдахара, из кIезигагIа йойтара кердача пятилетке 15 миллиард сом капитальни вложенеш хьожаяьй, е дIаяхача пятилетначул 1,6-заа дукхагIа. Из ахча хьожадергда ялата складаш, холодильникаш, баьцадаарашкен доакъарашкен хранилищаш, кхыдола гIирсаш хьалдарга. Цхьабакъда, хIамаш йоврца лоаттабеча къовсаме толам балга дукхача даькъе къахьегам вIаштIехьбаккхарах, цунах хьахур санхетаме, хьуржат деш лелладарах тийша да, хIаьта эгара хьалхарча аргIанна вайна дагада дезар из а да.

Юрта боахам айбара гIулакха доакха дакъа кхоачаду Iилмана. Iилмахой низаш тIадерзаде деза лаьттан беркат ма могга алсамдаккхаран хьувкъам лакхбаран, фу леладелга тоадара. Лакха хьувкъам луш дола ялата культурай, боамбе, шекара свеклай, генарий керда сорташ хьаде а а сихагIа кхашка дахьа а, хьайбай племеннойи продуктивни качестваш тоаяра беш бола селекционни болх эргабоахаш тоабе беза.

Вай юрта боахама производственни потенциал геттара йоккха хиннай. Цудухьа хIанз къаьстта лоархIаме да дас санна цунна кулгалдар, агропромышленни комплекс дегIайоалаяргa вай дIаухийтача ахчо тар ма лу дукхагIа пайда юха хьалулаш Iалашдар. Эгара хьалхарча аргIанна из вIаштIехьдоал юртара берригa къахьегамхой а хIаьта иштта юртбоахама продукци дIаоттаяь лоаттаяра, дIаккхехьийтара, чакхъяхара, потребителага дIаккхачийтара гIулакхаш леладеча смежни доакъой болхлой а вIаштIехьбаьнна хиларца, цар инициативаца, гIулакх бехктокхам хеташ леладарца. Вакъдар аьлча, дукха хIамаш да укхаза агропромышленни комплекса деррига доакъош балха овсарле лакха йолча техникаца Iалашде дезаш болча вай машинаштерех тийша.

Бийбе исгаргбац гражданий шо-шоай доалахьара гIонна дола боахамаш, предприятейи учреждений гIоина дола боахамаш санна бола дулх, шура, коартолаш, кхыйола продукташ дукхагIа яхара бола кхоачам.

Цхьайтталагiча пятилетке дIахо дегIадоагIаргда производственни инфраструктура доакъош. Эгара лоархIамегIара декхар — халкъа боахама эшача гIулакхел машинаькъа транспорт массаяа а тIехьакхелга дIадаккхар. Керттерча лостамий проекта тIа оттадаьд машинаькъа транспорта материально - технически база чIоагIъелга. Цу гIулакхашка дIайохийта капитальни вложенеш 1,3-заачул дукхагIа алсамйоах. ЙоккхагIа хургъя электровозийи тепловозийи парк. Шерра дегIадоагIаргда контейнерашкен пакеташкен мовхьаш дIа-хьа кхухьилга, мовхьаш цIа кхоаза дукхагIа хургда 80-ча шерашка.

Мовхьаш дIа-хьа кхахьара процессана дешт дола доал цIенхаштта тоаде деза СССР Госплано, СССР Госснабо, машинаькъа Министерства, министерствашен ведомствашен, цар юкъера гаьнал лоацъе, рациональни доацаш хьатIауха мовхьаш ца нийсдалийта а хьожаш.

Машинаькъа Министерства тIатеIIа айбе беза эксплуатационни болх вIаштIехьбаккхара боарам, мовхьаш тIадуьттара - Iодахарен ремонтни операцешта комплексни механизаци тIайнйраза юкъекхувла еза, машинаькъашка гIолла леладелга сихде, потребителашка массаза а шоай ханнахьа мовхьаш дIаккхоачилга Iалашде деза.

Транспорта массе тайпашка дукха керда наькъаш хьаделларгда пассажираш дIа-юха кхувлен мовхьаш дIаюха кхахьен. 12 эзар километр хIана яц аьнна йIаьха, е иттлагIча пятилетнечул 5-заа йIаьхагIа, мехкдаьтта продуктопроводаш юха лаьрхIад. БIарччача ден-буc Вильницке проливага кхаччалца дIа-хьа наькъаш дергда Арктика малхбузехьарча районе.

Мовхьаш дIа-юха кхахьарен пассажираш дIа-юха кхувларен гIулакха доккхагIа дакъа кхоачаргда автомобильни додача хи тIарчен транспорта.

ДIахо а декхаргда чIоагIа тIоа тIаблла автомобильни наькъаш, эгара хьалхарча аргIанна СибарегIа, Гаьнарча Малхбоалене, хIаьта иштта РСФСР Нечерноземни зоне а, СибарегIени Гаьнарча Малхбоалени районашка додача хи тIарча транспорта портий боахам чIоагIбе лаьрхIад. Цу гIулакхашта хьожаеш йолча еррига капитальни вложенеех нийсса ахаш хIана яц аьнна яраш цу районашка кхоачаргъя. Цу тайппара интенсивно караерзаеш йолча районий тешаме чIоагIа транспортни бувзамаш хургда Арктика фордал тIа гIолла, болх бе йоалалийтача БАМ-а участкашка, СибарегIен хиш тIа гIолла. (ТIоараш тох).

Фегарча транспорта юкъейоагIаргъя керда экономични комфортабельни самолеташ. Шерлургъя магистральни моттигерчен наькъий, аэропортий сеть, тоалургда самолеташ дIа-юха ахара процессаштен царна гIулакх даран аэропорташ механизацен автоматизацен средствашца кийчъелга.

Транспорти деррига тайпай балха еш йола координаци, халкъа боахама кхыча доакъошцара цар гIулакхаш тоадаре тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаргда.

Йоккхий заданеш оттаю бувзам дегIабоалабара, бахача наха по де дезача гIулакхашца уж дикагIа Iалашбара. Бахача наькъа телефонаш 1,4-заа дукхагIа хургъя.

Мехка экономически потенциал ондайоаккхилга керттерча даькъе капитальни гIирсаш хьалдарах тийша да. Парте Центральни Комитетон правительствен Iалаьмате чIоагIа уйла тIайохийт боахама цу даькъера гIулакхаш тоадара. Кердача пятилетке гIишлонхошкарен проектировщикашкарен хьадехараш дукхагIа да. Уж декхарийла ба уттеш йола проекташ хьалдеш дола гIирсаши дика, эффективни, сиха хилийта, хIара объект оттаьча хана болх бе йоалалийта, масе оагIорахьаша хIалазарчар тайпара хилийта.

Кхы а чIоагIагIа лоаттабе беза лоархIаметIарча халкъа боахама гIишлошкара материальни къахьегамен ресурсаш хьаяхара дукхьалара, гIирсаш хьалдаь даха деза ханаш гоарa духьалара къовсам, цхьан ханна хьалъеш йола объекташ дукха ца хилийтара тIабергзабаь никъ дIахо бахьанза баргбац.

Хьалдаь даланзе дола гIирсаш Iовлга юхасоцаде вIаштIехьдаьлар 1980 шера, хIаьта 1983 шерале цар объем нормативни боарамга кхоачаде декхар оттаду. СССР Госплан, министерствашн ведомствашн, союзни республикай Министрий Советаш чIоагIа тIа хила еза, хIара керда гIирс хьалбе лоархIача хана чIоагIа терналде де беза пачхьалкхен хьашташ. Цхьан дIаяккха еза дуккхьал гIишлошъю организацеш йолаш хилар мара кхы бахьан лоаццаш уж яле а е кхылле а йолча районашта капитальни вложенеши материальни ресурсаши хьежаеш йола потенцина. Цул совгIа, цу организацей гIишлон индустре базай сеть тIа-тIа шерлуш йолча кердача гIишлоний географега хьежжа хьас еза.

Министерствашa йоанхо е езаш я гIишлошъяра концентраци еча районашкарча территориальни гIишлон-монтажни организацей ина чIоагIбаре, мобильни гIишлон подразделенеш дегIайоалаяран царех дикагIа пайда эцаран, гIишлон производство леларе массанахьа прогрессивни формаш юкъейоалаяре. Цун индустриализаци яра боарам лакхбара тIаухийта ина мелбалийта йиш яц.

Партийни, советски органаш, халкъа тIахьожама комитеташ декхарийла я гIишлош хьалъяра дешашта даим тIахьожам лоаттабе, местничества, ведомственноста, средстваш дIа-юха екъара факташца цIенхаштта къовсам лоаттабе, объекташ шиЙ ханнахьен дика йолаши дIателийтара бола боахама кулгалхой бехктокхам айбе.

Кердача пятилеткея кхы а йIаьхагIча перспективен дIахо болх бергба хIанз йолаш йолчея иштта кердачеи регионашка производительни низаш дIа-юха нийсделга эргадоаккхаш тоадара. Де лерхIаш да уж комплексно дегIаухилген царна специализаци елген, боахамаша вIаши леладу бувзамаш пайданегIа хилийтара де эцараш делга. ПланагIен сихен караерзаеш хургъя мехка Малхбоалени Къулбаседен районий Iалама гензаш. Цу районий, белгалдаьккха ма хиллара, мохи доагорца, энергеца, минеральни бийделца Iалашбара бола лоархIам тIа-тIа лакхлуш боагIа.

ДIахо дегIаухаргъя Малхбузен-Сибирски, Саянски, Ангаро-Енисейски, Тимано-Печорски, Южно-Якутски, Павлодар - Экибастузски, Къулбехьен-Таджикски а иштта кхыйола а территориально-производственни комплексаш. Даькъай бIарчча комплексаш, хIаьта иштта царна гIулакх доаттаду производствашн хьас йолалуш

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

НОВКЪОСТА Н. А. ТИХОНОВА ДОКЛАД

(Чакхедоалар. Долалур 2-ча, 3-ча оагlош тlа).

дегlаухаши хиларца белггала йолча хан-юкъа чуденнад уж хьахилар. Иштта, Малхбузен Сибарегlарча Тобольскии Томскии заводашка керда низалаш болх бе йоланлийтарах мехка эттара йоккхагlйола мехкдаьттахимически база хьелга дlадоладара юкъиг хургья. Мехкдаьтта, газой, химически промышленноста а кхыча объекташта а эша оборудовани арахеца заводаш хьае лерхl цу районе. Мехкдаьттаца цхьана хьайоагlача газах кхы а дикагlа пайда эцар духьа укхаза предприятеш хьаьро йиш хулийтаргья пятилеткагlа из йоаелта 2,5-аза кlезигде.

Цу lалаьмате йоккхача региона боахама кхел чlоагlгlа эргайоахкаргья Байкало-Амурски машинникъ баьбаьхкаро. Кlезига йоаца хьлонаш эша а еш, БАМ-а гlишлошъераша доккхен сийдолеи декхар кхоачашдаьд — тlехкхоачашъяьй иттлагlча пятилетка планоеи задане, хьадаьд бlаьш километраш наькъаш, керда городаши поселкаши, иттаи производственни объекташ. Цу дерригне дика лард хьаьй аргlанара декхараш кхоачашдара кердача пятилетке берригача Байкало - Амурски наькъа бlоахала дlа-юха поездаш лела йоладлийтара. (Тlоараш тох).

Мукъаба сона, парте Центральни Комитетси Советски правительстви цlерагlа гlишлошъераштa, машинникъахошта, предприятеи коллективашта, вай комсомола, из lалаьмате йоккха гlишло хьалъеча дакъа лоацача берригача новкъосташта дег тlара, баркал ала! (Тlоараш тох).

БАМ-а зонера lалама ресурсаш боахама оборота хьинарегlа юкъеоззара, боккъалдар аьлча, цхьа цу йиша lергдац. Бакъда, СССР Госплан министерствашца, ведомствашца, Российски Федераце Министрий Советаца цхьана БАМ-а зоне консуоща бола кlор, аьшк, бе бе беш долеи нагтакъа мара ца кийслуж металлаш, кхыйола оахкалаш, цу дакъе уникальни Удоканск цlаста, Забайкалье, Кьулбехьен Якутен Гlалкарча Малхбоалехьен хьун бийдала ресурсаш йола моттигаш караерзалра хlанзза а шерра программа оттаяра къинарегlа кийчо е еаш я.

Цу тайпарча программа тlа БАМ-а зонера lалама гакзаш боахама оборота юкъеозар ше-шиа аргlагlа чакхдоаккхилга чlоагlде а къоастаде а; из йоккха регион дегlайоалаяра рационально доал делга lалашдар духьа хьалхха белгалде а, иштта кхыдола дешаш терхалде а деза. Цхьан дешаца аьлча, машинникъ хьалбара пачхальлкхено дlадахийтача рузкъах юхахьахур лоацача хана ма хулла доккхагlа хулийташ йола дика уйла тlалхийта оттаяь, хьадда программа хила еза из.

Кердача пятилеткагlа дlахо дегlаухаргья ерригача, межарашка йолча республикай экономикеи культурен. Хlара республикана йоагl-йоагlа задаиеш белгалъяьй Керттерча лостамий проекта лаьрххlача раздела тlа. Уж юха юаца а ца юацаш, аз алхха белгалдоаккхаргда, уж задаиеш ерригача союза юкъе къахьегам дlа-юха бекъара башхалонех пайда а эцаш, союзни республикай боахам комплексной пропорциональной дегlаккхувлар вlаши тардара принципа тlара хьайоагlаш хилар. Белгалъяь задаиеш кхоачашъяро йиш хулийтаргья халкъбоахама цаl йолча комплекса довзонашка союзни республикай экономика массе оагlорахьара дегlаккхувлилгеи вlаши гарга ознилгеи сихде. Гlулакх цу тайпара оттадела парте ленински къамаи политика принципаница дизза тарлуш да. (Тlоараш тох).

Ма дарра аьлча, кердача пятилетке халкъа боахама дерригa доакъоши экономически районаши дlахо дегlайоалаяра бокиха болх чакхбакхха безаш да вай. Парте Центральни Комитети правительствои шек яц горнякаша, металлургаша, мехкдаьттахошеи газовикашеи, машинашъераша, яйгачеи кхачаки промышленноста, юрта боахама болхлоша, гlишлошъераша, lилмахоша, инжинерашеи техникашеи — республикай, крайи, областий къахьегамхоша творчески, шоаш кхо ца беш къахьегарца кердача кхолламий декхараш толамца кхоачашдергхиларах! (Дlаьхдаь тlоараш тох).

III. Арахьара экономически бувзамаш дегlаахар

Новкъостий!

Советски пачхаьлкхен балха тlара лоархlаме лостам — доазол арахьарча мехкашца лоаттаду экономически lилма-технически бувзамаш шердар, вlаши пайдане хургдолаш дунен халкъашта юкъе къахьегам дlа-юха бекъара кхоачамех пайда эцар.

Кхетадеш да, вай термама юкъмоттиге социалистически пачхаьлкхенашца дlа-юха леладу гlулакхаш хьина а хинилга, долаш а дусилга. Вежарашка йолча республикашта юкъера экономически lилма-технически бувзамаш юкъарча хьаштий чlоагlгlача ларда тlа леладеш да, кlоргеи массе тайпарен хьисап долаш да. «Дружба» яха мехкдаьттапровод, «Мир» яха энергосистема, «Братство», «Союз» яха газопроводаш санна йола йоккхий интеграционни объекташ толаме болх беш я. Алхха цар цlерашки хьежача а гуш ба вежарий хьисапе дlа-юха гlулакхаш леладара, вlаши новкъостал лоаттадара санна долча кердача тайпара долча экономически гlулакхий чулоацам. Вай дlахойодача хана эргадоаккхаш тоадергда кхыча мехкашца — СЭВ-а членашца вай халкъбоахама планашта координаци елга, кlоаргъергья социалистически экономически интеграци. Цох гу вайна дунен экономике социализма позици чlоагlъяра, дунен капиталистически боахаме гучаювлача зене йолча тенденцей lотахьама кlала социалистически мехкаш ца дахийтара лоархlаме хlама. СЭВ-а членашца-мехкашца СССР-о дlа-юха лелаеча торговле боарам дика лакхлургба.

Вай царца экономически гlулакхаш тlадерзадаь да энергетика дегlайоалаяр, доагора-бийдала ресурсаш лоаттаяри царех дикагlа пайда эцари; машиностроене боарам лакхбар, прогрессивни йолча машинай оборудованеи тайпаш хьадеча ю кооперации чlоагlъяр; наха чlоагlа хоаттача товарий ассортимент вlаьхегlа яри дикал лакхъяри санна долча лоархlамегlарча дешашта. Цу гlулакха тlаерзаяь я 1990 шерага кхачалца йолча юкъа СЭВ мехкаша цхьана оттадь вlаши гlулакхаш леладара лаьрхха программаш.

Кердача пятилеткана лаьрхlа соглашенеш яьй атомни электростанцешта эша оборудовани, еза-йоккхеи уникальни станокаш, числовой программни управлени йола обработка ю устройстваши станокаши, тракторашт, юртбоахама машинаш, горношахтнии кхыйолеи оборудовани хьаеча специализаци кооперировании яра. Интеграционни ларда тlа СССР доазон тlа хьалъе лерхl Хмельницки атомни электростанци, горнообогатительни комбинаташ, ферросплавеи заводаш санна йолеи кхыйолеи йоккхий предприятеш. Цуница цхьана Советски Союзо дакъа лоацаргда вежарашка долча мехкашка цхьайола лоархlаме производственни объекташ хьалъеча.

Дегlаухача пачхаьлкхенашца дlа-юха лоаттаду гlулакхаш нийсхой. Цхьатарраргьа боккъоний ларде леладу вай. Цунна гlулакх деш я торговли а промышленни юртбоахамен объекташ хьалъяра, къамаи кадраш кийчъяра, хlаьта иштта вlаьхха хана лаьрхlа промышленни кооперацияр духьа оттаь соглашенеш кхоачашъяра лоаттаду экономически гlо я.

Советски Союз хьалха санна ловш я вlаши тlаийца деххараш цlенхаштта кхоачашдара ларда тlа хlанз а капиталистически мехкашка чlоагlгlа, вlаши пайдане дола бувзамаш лоаттаде, уж шерде. Вай боагlаш бола мах бу дунен халкъаша дlа-юха экономически гlулакхаш леладара дешаш къестадеча конструктивни никъ лувцача дуккхача капиталистически мехкийн деловой гlозарийн гlулакхий, хlаьта эггара хьалха царца торговли лелаелга дегlа а кхувларгда.

Вай бехк бац, масала, США-ца торговли кlезиглуш е цхьан метте латташ хиларах. Из да цхьатарраргча боккъонегlа дунен халкъашта юкъе дlа-юха гlулакхаш лоаттадара хьаштаница тарлургlйоаца зене долча политически гlулакхашта торговлех пайда эцара тlаерзаяь йола политика Вlашагlкхийттача Штаташа чакхъяхарах хьахиниар. Хlаьта Советски Союзах аьлча, вай кийча да нийсхоии вlаши пайдане хиларен ларда тlа экономически гlулакхаш Вlашагlкхийттача Штаташца а дегlаихувла.

Вай доазол арахьара экономически гlулакхаш кхы а дуккхагlа гlо деш хила деза халкъа боахам оборудованеца, технологически процессашца, бийдалца, материалашца lалашбара, хlаьта иштта чlоагlо хоатташ дола товараш лоаттадера бохача наьха хьашташ кхоачашдара. Плановии боахамеи органаш дегхорийла я къахьегами материальни ресурсаштеи кхом бар, технически прогресс сихъяр, халах дикагlа пайда эцар духьа арахьарча экономически бувзамий эффективность лакхъяра тlаберзабаь хадданза болх бе.

Дунен халкъаша вlаши леладу экономически гlулакхаш шерра дегlадоаладар, Советски Союзо хьалха лаьцца хинна никъ хувца ца луш бисаб, хlана аьлча, дунен халкъашна дlа-юха экономически гlулакхаш леладеча машар лорабара, кхохкам кlаьдбера, халкъаш шоайла вlаши дикагlа кхеташ хилара тlаерзаяь советски арахьара политика хьалхашка латта декхараш кхоачашдара лостам болаш йолга хьагойташ бола принципиальни никъ из боландаь. (Тlоараш тох).

IV. Доал дареи боахам лелабареи боарам тlагlертта лакхбе

Новкъостий!

XXV съезд решенешна хьежжа укх тlехьарча хана кlезига хlама даь дац боахама механизм эргайоаккхаш тоаяра, промышленноста, юрта боахама, гlишлош яра доал дара формаши методаши эргайоахаш тоаяра. Промышленни производственни объединеней ларда тlа доал дара шин — а кхаь а — звении системашка доладлга чакхдоаккхаш да. Министерствай боккъонаши функцеши шеръяьй. Царех цхьаерашта реорганизаци яьй. Халкъа боахама эшарашка хьежжа кердаяраш вlашагlъехнай. Дlахо а доал делгеи боахама механизми тоаяр парте лерхl общественни производствои цув эффективности кийра хиланза дергдоаца хlама санна. Парте Центральни Комитетои правительствои боахама механизм эргайоаккхаш тоаярах эффективность а дикал а лакхъяра цун воздействи чlоагlъяраи чакхдаха дезача гlулакхий бlаргтта комплекс кийчъяьй. Планови болх тоабе, боахама расчет чlоагlъе, материальни моральни стимулировани чlоагlъе лерхl.

Кийчдаь гlулакхаш дизза чакхдахара, боахам лелабара кердача хьалага объединенеши предприятеши яхара тlехьа тlатеllа къовсам лоаттабе беза министерствашa, ведомствашa, боахама кулгалхоша. Дерригача боарамашка — СССР Госпланеи кхыча централиьни экономически органашеи, министерствашеи ведомствашеи, объединенешеи предприятешеи шоаш а дунна болх бар дlадех цо. Из гlулакх мела а ледара а леладара цхьаьюкха а бехьаи хила йиш яц.

Практически хьахьокх, доал дара система тоаяра чотагlа производства эффективность лакхъяра кхоачамех хlанз доррагlа а доакъошка безза пайда ца эшата. Терхам тlабахийта аналла е еза объединенеши вlашагlйохкара принципайн цар болх бара механизмаш; массанехьа а эшшача тайпара производствана концентраци специализаци йоа хьежа дезе. Объединенейн царца юкъейоагlача производственни подразделенейн боккъонаш а декхараш а доагlгlача бесса дlа-юха дийкъа дий-дьогl? Хоьш ма хилара, царех цхьаерий боккъоний эшам баро, хlаьта вокхарна соа дукха уж кlаро болх толаме лелабара гlо дац. Хlаьта цу тайпара хlама практике цхьайолча хана нийслу. lоаьча опытах когlортолга а еш, цхьайтталагlча пятилетка декхарашка хьежжа вlаштlехьъяха еза кийчъяь йола генеральни схемаш. Дегlаухилга юха мел теттар, дlахьалхашкахьа дахара новкъарле мел ер дlадаккха доагlа, хlаьта вахаро тохкача дика мел долчоа, — шерра никъ хьабелла боагlа. (Тlоараш тох).

Эггара эффективнегlа йола организационни структураш хьаяра лаьца никъ дlахо а хьош, вай тlатеllа чакхдаха деза ведомствашт шоайла хийра хилар дlаданкхара, отраслевойн территориальни доал дар дикагlа вlаши дувзара. Целевой программаш кхоачашъяра тlадерзадаь гlулакхаш. Цаl хиларах тарра Малхбузен - Сибарегlен мехкдаьттагазови комплекса доал дара гlулакхаш нийч а даь, чакхдоахаш да. Хетаргахьа, цу наькъагlа даха дезаргда кхыйола доакъошта юкъереи региональни программаш хьаеча а чакхйоахача а хана. Эффективно боахам лелабара отраслевойн дешаш къестадеча территориальни хьисапаш вlаши нийса тардара, советски наьха бытеи къахьегамеи хьалаш дlахо тоадара тlадерзадаь да боахам лелабеча Советий лоархlам лакхбоа чакхдоахаш дешаш. Шоашта енна боккъонаш вахаре кхоачашъе еза Советий исполнительни органашa.

Доал деча эггара керттера дар халкъа боахама планировани елга да. Вахаро дlадех берригa планови болх эггара хьалха Госплана бар а боакхаш, дикал кердача боарам тlа боаккхилга. Шанкха ца хинначa тайпара хlанз цуньга дlадехар фуд аьлча, из да керттера, перспективни дешаш кхоачашдара теркам тlабахийтар, доакъошта юкъереи территориальни эггара дикагlа йола пропорцеш белгалъяр.. Дукха ха йоаццаш КПСС ЦК а СССР Министрий Советоа Госплана болх тоабара хьанъехьа соцам тlанийсаб. Из тlаберзабаь шоайла бувзам болаш долча халкъа боахама доакъой а мехка районий а планировани комплексни хьисапе елга чlоагlдара, йоккхий экономически социальни проблемаш кхоачашъяра. Цу ларда тlа къахьегама, материальни, финансови ресурсех дикагlча тайпара пайда эцара, доакъоши экономически районаши дегlайоалеча приоритет белгалъяра, халкъбоахама пропорцеш эргайоахаш тоаяра, lилма-технически открытеши разработкаши чакхйоахилга сихдара дьахъера централиьни плановии органа лоархlам лакхбалза баргбац.

Укх таргтарча хана чохк социально - экономически дегlабоалабара съездо белгалбаь никъ чакхбаккхар шерачеи хьалдачеи пхе шера плана задаиешна хьакъокха деза. Из болх беча хана СССР Госплано, министерствашa, ведомствашa, союзни республикай Министрий Советашa де дезар фуд аьлча, из да плана тlа уттадеш долa хьокхачаш цlенхашттаи шено йоацаши вай съездо тlаэцаргдолча Керттерча лостамий задаиешка хьежжа хулга lалашдар. Из дlадехар вахаре лерргlа чакхдаькхар ший декхар лерхlаш я правительство. (Тlоараш тох). Реалистически, массе оагlорахьара нийсъеш кийчъяьча планах парте XXVI съезда решенеш кхоачашъяра дlахо мел беча балха чlоагlгlа лард хулга lалашде деза.

Плана массе оагlорахьара нийсъяь кийчъелга тоадарах къаьстта ала безам бар. Халкъа боахама цу е всех участкашка нийслуча диспропорцеши дефициташи кlезига экономически зе дац, эффективностан дикалаи тlехьа лоаттабу къовсам чоалхане берзабу. Халкъа боахам массе оагlорахьара нийсбаь вlаштlехьбаккхара гlулакх деш хила деза планаш lилмаи ларда тlа уттаяр лакхделга, планировани программно-целевойн балансови методаш, ресурсех пайда эцара прогрессивни нормативаш шерагlа юкъеккхувлилга.

Сбалансировании хилар дукхагlча даьхье тяйни да хlара объединене, предприяте, хlара даькъо оттаьча хамашка, эшшача ассортиментагlа продукци арахецарей дlакхахьийтарей плана кхоачашъярах. Цунна гlо деш хила еза шоай договорий декхараш кхоачашдеча предприяте балха мах бара порядок. Планови, договорни дисциплина кхоачашъяри хьахара боахама кулгалхошкара доагlар цlенхаштта хьадехилга чlоагlдергда.

Цхьайолча ресурсай дефицит дlаяккхара е вlалла деш из кlезигьяра зlамига а йоацаш цхьаькха цхьа резерв л. Из я производственни запасашта нийса доал дар. Кхычарна из ца тоъаше дуккхача предприятеша, къаьстта метал а леладеш, шоашка нормал совгlа оборудовани, бийдал, материалаш леларр цхьанкха дича ла йиш йолаш дац. Делегаташа къамаьлаш деш, хlаьта иштта союзни республикай Компартей съездашка, отчетно - хоржамий конференцешка, кепайоазом тlа е а йоагlаш критика яьй материально - технически lалашо еча нийслуча кхоачамбоацараштa. Материальни ресурсашта маневрировани еча а царех дикагlча тайпара пайда эпача а СССР Госснабе, цун территориальни органий лоархlам чlоагlбе, бехкам лакхбе беза. Экономически районашкарча Госснаба базаех алхха складаш лаьрхlа йиш яц вай. Уж деххарийла я материалаш кийчъеши сортировка еши потребителаш царца оперативно lалашбе, эшшача ассортиментах а комплектах а беш.

Экономикаяа планови хьисапе кулгъяделга чlоагl а деш. Пхе шера плана задаиейн йlаьхха ханарча экономически нормативайн ларда тlа боахама расчет дlахо дегlаккхувлла, маьхаш уттадар, кредит, финансаш эргайоахаш тоае, экономически рычагийн стимулийн ерригача системах хьинаре пайда эца беза. lилма-технически прогресс сихъечара, продукци эргайоаккхачара, дикагlа хулийтачара, материальни ресурсех кхом беш пайда эцачара цар лоархlам чlоагlбар духьа кердача оптови маьхашкеи тарифашкеи довла деза. Цо йиш хулийтаргья предприятеша лерттlа хозрасчети болх бара хьалаш lалашде.

Актуальни проблемаех цаl — продукцета дlадоар лоххдар. Производства рентабельность лакхъечара, боахама гlулакхашта мах бечара пу хьокхама лоархlам юхаметтаоттабе беза.

Доал дара механизм эргайоахаш тоаяро тlагlертта дlадех балха чулоацамаи стилаи кlоргга хувцамаш дар, управленчески кадрай психологи ше хувцар. Хlанзара боахама кулгалхо производстваи lилма-технически ардех, из вlаштlехьъяккхарахи цун экономикахи кlоаргга кхеташ, лакха къахьегама овсарлех продуци дика хилийтарах тlехьа лоаттабеча къовсама методаш йовзаш, профессиональни компетентность шерра идейно - политически сакхетам хиларца, нахаца болх бе харца тардеш хила веза. Цунна цlаккха ца хинначa тайпара лоархlаме да гlулакх корта болаш леладе хар, перспектива гуш хилар, хьинар долаши шийна тlадиллар тlагlертта чакхдоаккхаши хилар, социалистически предприимчивость йолаш хилар. Парте кхебаь дуккха эзараш производства командираш боахам говза лелабара масал луш ба. Уж, Владимир Ильич Ленина дешашца аьлча, боккъонца бола организаторaш, хьакъал долеи практически тlах аьнна болеи нах ба. Цхьабакъде, болаш ба шоай деррига низаш планови задаиеш зlамагlа хилийтара, ресурсаш дукхагlа хилийтара, объективни оалаш дола бахьанаш да яхаш, плана корректировка яра дlателаш бола боахама кулгалхой а. Цу тайпара «предприимчивость» вайна эшаш яц. Шоашта тlадиллача гlулакха, балхах хьалхачун хьалхара министерствай, ведомствай, объединеней, предприятей бехктохкам лакхбарах, местнически ведомственни тенденцешта духьала латтанза дарг па хилярах, лакхехьа латтача организаций директиваш а шоай решенеш а кхоачашъяра тlехьа лоаттабу тlахьожам чlоагlбанзабарг ца хиларах съезде дувца а доагlаш дийцар.

Цхьайтталагlча пятилетка задаиеш кхоачашъяр — из боахама кулгалхой балхеи политически гlулакхий, кердача тайпара церна болх бе хара, эффективностан дикалаи деррига тlадерзаде хара мах бергбола критерий. Вай тешаш да вай боахама кадраша партен халкъеи шоаех бенна тешам боаберг ца хиларах! (Тlоараш тох).

Коллективах ког гlортолга ца йича, гlулакх боккъонца волча дас санна леладара кхетам ца белча, экономически культура ца хилча хlаранье болх геттара дика беш ца хилча социалистически боахам эффективно лелабе йиш яц. Цо дlадех болх лерттlа вlаштlехьбаккхар, ледарло лелаяр, дисциплина телхар цlендаь дlадоаккхилга. Массанахьа порядок оттаяр, лерттlа болх ца беча сагагара доагlар цlенхаштта хьадехар, тlехьаюсача участкай болх тоабар — цига я новкъостий, производства хьокхамаш тоаде йиш хулийта, кlезига а йоацаш йола торонаш.

Хlанзарча хьалашка боккха экономически социальни лоархlам болаш да производствана доал деча болхлой, колхозникаш, гlулакхелара нах дlахо а юкъеихувлар, эггара дукхагlа нах чубоагlа организаци хиларах тарра производства деррига дешаш, балха, къахьегамхой быта а салаlара а даькъера профсоюзий лоархlам лакхбар. Хlанз, пятилетка дlайолаеннача хана, ресурсаех дикагlча тайпара пайда эцара, тайп-тайпара хlамаш йоаелга, отходаш елга, хlама хьа ца деш расходаш елга кlезигдара, боахама лерттlа доал ца делга а кхом ца белга а цlендаь дlадаккхара тlехьара социалистически ях, дерригача халкъа болам кхы а шерагlа боаржабанза баргбац. Балха хана хlара сахьат, бийдала хlара килограмм, электроэнерге хlара киловатт-сахьат, капитальни вложеней хlара сом ма хулла дукхагlа пайда а луш вай юкъарча декхара гlулакх деш хила деза. (Тlоараш тох).

КПСС XXVI съезда сийна йоаржаяь хиначоа къаьсттa а еш партийни, советски профсоюзни, комсомольски организацеша чlоагlгlа терко е еза lоальча опыта, хьалхалаттачарна карагlдаьннараш вlашагlа а тоха массанена дlадовзийта деза. Шеко яц цхьайтталагlа пятилетка вай турпалча болхлой классо, колхозни ахархоша, халкъа интеллигенце керда котадонаш яхарца белгалйоаккхаргхиларах! (Тlоараш тох).

Новкъостий делегаташ!

Коммунизм кьалъяра а машар чlоагlбара а сийлахь доккхача декхара доагlгlаш доля гlулакх дир дlаяхача итт пятилетка. Цунна тlаерзаяь я вай кердагlа йола, цхьайтталагlа пятилетка а.

Шута юаццийта хьачуенначa «1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегlайоалаяра Керттерча лостамий» проекто хьагойт дерригача халкъа оилаш тlара хьаштеш, советски обществена дlахо а массе оагlорахьара прогресс яра эшараш.

Хlама хьанхоллари машари — хlара къахьегача сага гаргеи хьамсареи долча, шоайла вlашагlа къаста йиш йоацача цун шин хlамо белгалду вай планий маlан. Империалистически реакцеи агрессеи низаца чlоагlгlа корта айбаьча хlанзарча чоалханеча дунен халкъашта юкъерчи хьале, Советски Союзо, Леонид Ильич Брежнева белгал ма даккхара, шеиел дир дергда машар лорабара а чlоагlбара а, керда дунен тlом ца хилийтара, советски халкъа хlама хьакхолла машаре къахьегам lалашбара. (Дlаьхдаь тlоараш тох). Вай дlахойодача хана кlаьд ца луш йоакхо еrгья мехка оборона чlоагlъяра. Вай сий дола Герзашцара Низаш тlема совле ликха гlертача империалистически низаша леладераш тешшаме юхатохара мел эшачунца lалашдергхиларах шек хила дезац. (Тlоараш тох).

Вай партен халкъои сийлахьа карагlа мел даьнначох доккхал ду, кхоаиенга бlубенна хьеж.

Хьалхашкахьа — коммунизм, машар духьа тlагlертта хьега творчески къа.

Сийлахь-воккхача Ленина аьннад: «lалаьмате боккха кхоллама болх бара саг тоъал сакхетам, идейность, ше кхо ца веш хилар, хlаман тlагlертта хилар шийх доалдалаш хила веза...». (Тlоараш тох).

Революционни къовсама, керда общество хьалъяра берригача турпалеи наькъо хьахьеккхар уж башха - дика гlулакхаш ленински партех, Советски халкъох— сийлахьвоккхача къахьегамхочох, къовсамочох, хlама хьадеш волчох доахкаш хилар! (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Коммунизма сийлахь - йоккхача идеалаша дегаш уравттаду. парте лостам телеи вlаштlехьа боахеи наьха дийна кхоллам, — из КПСС XXVI съезда исторически решенеш толаме кхоачашъергхилара йола чlоагlгlа гаранти. (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Даькъала хийла партеи халкъеи йохаргlйоаца цхьоагlо! (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Даькъала хилда советски халкъ! (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте! (Берригаш хьалгlовт. Чlоагlгlа, дlаьхдаь тlоараш тох).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

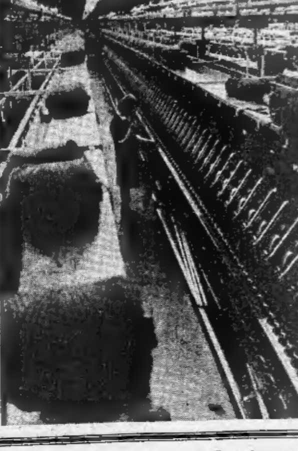

БЕЛОРУССКИ ССР. Ленина орден лелаю Белорусске Компарте 50 шу дизара цlерагlа Мински камвольни комбинат — мехка яйгача промышленноста предприятешта юкъе лоархlамегlа арех цаl я.

Къаьстта чlоагlа теркам тlабохийт укхаза болхлойн гlулакхерча наьхен къахьегама хьалаш тоадара. Комбинате болх бе йоланлийтай ерригa лаьрхlача 22 эзар квадратни метр площадь йола административни бытовойн помещенеш, хьайийллай 500 моттиг йола керда столови.

Хlара шера къахьегам лорабарга предприяте дlадохийт миллион сомах дикагlа дакъа ахча.

Цу тайпарча а кхыча а мероприятеша новкъостал ду оттадаь декхараш толаме кхоачашдара. Комбинатах «Образцово-хьоккхама предприяти» яха цlи тиллай. Цо арахец наха чlоагlгlа къердаш дола дуккха тlехдика товараш. Камвольщикаша ханал хьалха кхоачашъяьй продукци арахецаран из маьхальнкхаран йола иттлагlча пятилетка задани.

КПСС XXVI съезд хьаеллача денга планал совгlа арахеца лаьрхlад 200 эзар сома продукци, 11 тайпара керда кlадаш арахецилга карадерзаде а лаьрхlад.

СУРТА ТlА: комбината прядильни цехе.

А. НИКОЛАЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 МАРТ

I ПРОГРАММА

РАДИО

3 МАРТ

18.00 — Керла хаамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

4 МАРТ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.

7.30 — Хаамаш.

8.25 — «Дунен халкъашта юкъера обзорени» (гlалгlай меттала).

8.40 — Махкарахи бlаьсталаш йола иллеш (нохчий меттала).

11.15 — «Ираза а къахьегама а программа» (эрсий меттала).

11.30 — «Спортивни Нохч-Гlалгlайче» (эрсий меттала).

16.00 — Передачай программа. Хоттамех бола хоам (эрсий меттала).

18.01 — «Социалистически аьз — халкъа творчества». Беседа (гlалгlай меттала).

18.15 — «Хьоьна, Даьхе, хьаьтечун дег!» (нохчий меттала).

18.45 — «Кол тlара оалхазарашт лелаяраш яхе баьннаб». Репортаж (нохчий меттала).

19.00 — Керла хаамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

Тахан республике гlоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачал а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —2, +3. Грозне 0 +2 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш малхбоалехьара секунде 2—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсанна 7—12, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителa — 9-24-03; бехктоха секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмаш — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи, шоаттен деношка

СФ05094. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 837.